

АНОТАЦІЯ

Підгородецька В. М. Критерії членства в Європейському Союзі та зобов'язання України як кандидата. – Кваліфікаційна магістерська робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна магістерська робота на здобуття ступеня вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань Д «Бізнес, адміністрування та право», спеціальності D4 «Публічне управління та адміністрування». – Навчально науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, 2026.

У роботі здійснено комплексне дослідження виконання Україною критеріїв членства в Європейському Союзі в умовах трансформації Політики розширення та посилення безпекових викликів у Європі. Проаналізовано еволюцію політики розширення ЄС і зміст Копенгагенських критеріїв у контексті переходу від формальної відповідності до оцінки інституційної спроможності держав.

Визначено роль України в системі європейської інтеграції та особливості її прискореного шляху до членства в умовах воєнного стану. Досліджено вплив війни на реалізацію реформ, включно з одночасним ускладненням їх виконання та підвищенням пріоритетності ключових змін у державному управлінні.

Розглянуто інституційні механізми переговорного процесу, зокрема скринінг законодавства та виконання рекомендацій Європейської Комісії. Обґрунтовано, що ефективність інтеграції залежить від спроможності державного апарату забезпечувати імплементацію *acquis* ЄС.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні критеріїв членства як інструменту оцінки інституційної спроможності держави та ролі фінансових механізмів ЄС у темпах виконання євроінтеграційних зобов'язань України. Запропоновано концепцію «екстремальної інтеграції» як поєднання переговорного процесу, реформ і функціонування держави в умовах війни. Встановлено подвійний вплив воєнного стану на реформи та визначено значення *Ukraine Facility* як інструменту одночасного відновлення та стимулювання змін.

Визначено стратегічну роль України в архітектурі європейської безпеки та Політиці розширення ЄС.

Ключові слова: Європейський Союз, Політика розширення ЄС, статус кандидата, критерії членства, Копенгагенські критерії, євроінтеграційні зобов'язання, переговорний процес, публічне управління, реформа державної служби, селф-скринінг, *acquis communautaire*.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Підгородецька В. Євроінтеграційний розвиток публічного управління в Україні в рамках концепції «good governance». *Шевченківська весна – 2025: публічне управління та державна служба* : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Київ, 26 берез. 2025 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, Т. П. Паламарчук. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2025. С. 325–326 [29].

ANNOTATION

Pidhorodetska V. M. Criteria for Membership in the European Union and Ukraine's Obligations as a Candidate. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Qualifying scientific work for obtaining an educational degree at the second level of higher education (Master's degree), field of study: D "Business, Administration and Law", specialty D4 "Public Management and Administration". – Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, 2026.

The thesis presents a comprehensive analysis of Ukraine's fulfilment of the European Union membership criteria in the context of the transformation of EU Enlargement Policy and the intensification of security challenges in Europe. It examines the evolution of EU enlargement policy and the substance of the Copenhagen criteria, with particular attention to the shift from formal compliance towards the assessment of institutional capacity.

The role of Ukraine within the European integration framework is defined, alongside the specific features of its accelerated accession path under martial law. The impact of war on the implementation of reforms is analysed, including both the increased complexity of reform delivery and the heightened prioritisation of key changes in public administration.

The study also considers the institutional mechanisms of the negotiation process, in particular legislative screening and the implementation of European Commission recommendations. It is substantiated that the effectiveness of integration depends on the capacity of the state apparatus to ensure the implementation of the EU acquis.

The scientific novelty lies in substantiating the membership criteria as an instrument for assessing the institutional capacity of the state, as well as in defining the role of EU financial mechanisms in shaping the pace of Ukraine's fulfilment of its European integration commitments. The concept of "extreme integration" is proposed, understood as the simultaneous conduct of accession negotiations, implementation of reforms, and functioning of the state under conditions of war. The study identifies the

dual impact of martial law on reform processes and highlights the significance of the Ukraine Facility as a mechanism that combines reconstruction support with reform incentives. It also defines Ukraine's strategic role in the European security architecture and in the EU Enlargement Policy.

Keywords: European Union, EU enlargement policy, candidate status, membership criteria, Copenhagen criteria, European integration commitments, negotiation process, public administration, civil service reform, self-screening, *acquis communautaire*.

LIST OF PUBLISHED WORKS ON THE TOPIC OF THE QUALIFYING MASTER'S THESIS

Pidhorodetska V. European integration development of public administration in Ukraine within the «good governance» concept. *Shevchenko Spring – 2025: Public Administration and Civil Service: Proceedings of the Annual All-Ukrainian Scientific and Practical Conference of Students, Postgraduates, and Young Scholars* (Kyiv, March 26, 2025) / eds. L. Komakha, T. Palamarchuk. Kyiv: Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2025. P. 325–326 [29].

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ЄС – Європейський Союз
- ЄОВС – Європейське об'єднання вугілля та сталі
- ФРН – Федеративна Республіка Німеччина
- ЄЕС – Європейське економічна спільнота
- Євроатом – Європейська спільнота з атомної енергії, Європейське співтовариство з атомної енергії)
- ООН – Організація Об'єднаних Націй
- ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі
- PESCO – Постійна структурована співпраця (англ. Permanent Structured Cooperation)
- СПБО – Спільна політика безпеки та оборони
- НАТО – Організація Північноатлантичного договору
- УПС – Угода про партнерство та співробітництво
- ІРА III – Інструмент передвступної допомоги (англ. Instrument for Pre-accession Assistance III)
- ENTSO-E – Європейська мережа операторів системи передачі електроенергії (англ. European Network of Transmission System Operators for Electricity)
- ВРП – Вища рада правосуддя
- ВККС – Вищої кваліфікаційної комісії суддів України
- САП – Спеціалізована антикорупційна прокуратура
- НАБУ – Національного антикорупційного бюро України
- ВВП – Валовий внутрішній продукт
- ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку
- HRMIS – Human Resource Management Information System (укр. Інформаційна система управління людськими ресурсами)
- SIGMA – Support for Improvement in Governance and Management (укр. Програма підтримки вдосконалення врядування та менеджменту)

NDICI – Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument (укр. Інструменту сусідства, розвитку та міжнародного співробітництва)

TAIEX – Technical Assistance and Information Exchange (укр. Інструмент технічної допомоги та обміну інформацією)

OLAF – Office européen de lutte anti-fraude (укр. Європейський офіс із запобігання шахрайству)

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ

ANNOTATION

Перелік умовних скорочень

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЧЛЕНСТВА ВЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	12
1.1. Ретроспектива формування та вектори трансформації Європейського Союзу як інтеграційної моделі	12
1.2. Еволюція та сучасні підходи до політики розширення Європейського Союзу	16
1.3. Зміст, класифікація та проблеми застосування критеріїв членства в ЄС	23
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2. СТАТУС УКРАЇНИ ЯК ДЕРЖАВИ-КАНДИДАТА НА ЧЛЕНСТВО В ЄС.....	30
2.1. Визначення стратегічної ролі України в системі реалізації сучасної політики розширення ЄС	30
2.2. Аналіз переговорного процесу щодо вступу України до Європейського Союзу	34
2.3. Дослідження особливостей наближення законодавства України до норм права Європейського Союзу.....	39
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ 3. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	46
3.1. Особливості проблеми виконання Україною критеріїв членства в Європейському Союзі	46
3.2. Реформа публічного управління і державної служби, як необхідна умова вступу до ЄС	52
3.3. Аналіз інструментів підтримки Європейського Союзу країні кандидату, як умова вступу України до ЄС.....	56
Висновки до розділу 3.....	61
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТОК А.....	78
ДОДАТОК Б	80

ВСТУП

Рішення Європейської Ради від 23 червня 2022 року про надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу стало історичним кроком та ознаменувало якісно новий етап у відносинах між Україною та об'єднаною Європою. Офіційне відкриття переговорів про вступ у червні 2024 року підтвердило непохитність європейських орієнтирів розвитку нашої держави, попри складні геополітичні обставини, а також готовність самої Європи до змін. З набуттям статусу кандидата Україна отримала чіткий алгоритм виконання відповідних зобов'язань, що базується на критеріях членства в ЄС.

Копенгагенські критерії 1993 року залишаються основою оцінювання готовності держави-кандидата, незважаючи на зміни, що запроваджувалися на етапах хвиль розширення та історичного розвитку Союзу. Сучасна політика розширення базується на «кластерному підході» та принципі «fundamentals first» (пріоритет фундаментальних реформ), тож вимагає від України досягнення реальної стійкості демократичних інститутів та ґрунтового процесу адаптації національного законодавства.

Унікальність шляху України до членства в ЄС полягає в необхідності здійснення глибокої інституційної трансформації в умовах повномасштабного вторгнення, що ускладнює якість і швидкість виконання поставлених завдань. Воєнний стан об'єктивно ускладнює реалізацію реформ, але водночас він також став «каталізатором» для швидких і рішучих змін. Даний виклик актуалізує питання спроможності механізмів розширення ЄС функціонувати в умовах воєнного часу, коли держава одночасно забезпечує стійкість інституцій і впроваджує стандарти *acquis* ЄС.

Євроінтеграційні зобов'язання України охоплюють широкий спектр перетворень, зокрема реформування судової системи, антикорупційної інфраструктури, а також зміни у секторальних політиках. Вирішальне значення у цьому процесі має спроможність державного апарату забезпечити реалізацію цих змін. Саме тому реформа системи публічного управління розглядається як

умова, від якої залежить швидкість переговорного процесу та якість наближення законодавства України до *acquis* ЄС. У цьому контексті дослідження критеріїв членства у поєднанні з інструментами фінансової підтримки ЄС дозволяє оцінити реальні механізми просування України до набуття членства.

Метою роботи є комплексне дослідження теоретико-методологічних засад політики розширення Європейського Союзу, аналіз критеріїв членства та оцінка спроможності України виконувати євроінтеграційні зобов'язання в умовах воєнного стану, зокрема через призму застосування інструментів підтримки ЄС.

Для досягнення мети дослідження поставлено такі завдання:

- розкрити сутність процесу еволюції Європейського Союзу як інтеграційного об'єднання та ідентифікувати сучасні виклики, що постають в межах його діяльності;
- проаналізувати генезу та еволюцію політики розширення ЄС, виокремивши ключові особливості її реалізації на сучасному етапі;
- систематизувати зміст і класифікацію критеріїв членства в ЄС та виявити ключові проблеми щодо їх практичного застосування;
- дослідити місце України в загальній системі політики розширення Європейського Союзу;
- охарактеризувати перебіг та особливості вступних переговорів між Україною та ЄС;
- дослідити особливості наближення національного законодавства до норм права Європейського Союзу;
- виявити особливості виконання Україною критеріїв членства в ЄС в умовах воєнного стану;
- обґрунтувати роль реформи публічного управління та державної служби як фундаментальної умови вступу України до ЄС;
- проаналізувати інструменти підтримки Європейського Союзу країні-кандидату як необхідну передумову успішної євроінтеграції України.

Об'єкт дослідження: політика розширення Європейського Союзу.

Предмет дослідження: критерії членства в ЄС та євроінтеграційні

зобов'язання України як кандидата.

Методи дослідження. У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Історичний підхід застосовано для аналізу еволюції Європейського Союзу та політики розширення. Порівняльно-правовий аналіз використано для оцінки наближення законодавства України до *acquis* ЄС. Системний аналіз дозволив розглянути критерії членства як комплексний механізм оцінювання державної спроможності. Також застосовано логіко-семантичний аналіз для уточнення базових понять і узагальнення результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у підході до розгляду критеріїв членства як інструменту оцінювання фактичної інституційної спроможності держави, а не лише формальної відповідності встановленим вимогам. У роботі також обґрунтовано роль фінансових інструментів Європейського Союзу як фактора, що впливає на темпи виконання євроінтеграційних зобов'язань України.

Основні положення, що становлять наукову новизну та виносяться на захист:

- обґрунтовано концепцію «екстремальної інтеграції» України до Європейського Союзу, яка передбачає одночасне ведення переговорів про вступ, проведення глибоких інституційних реформ та, водночас, збереження стійкості держави та злагодженої роботи її інституцій в умовах повномасштабного вторгнення зі сторони РФ;
- аргументовано авторську позицію щодо впливу інструменту *Ukraine Facility* на динаміку виконання Україною євроінтеграційних зобов'язань, де фінансова допомога розглядається і як засіб для відновлення, і як механізм стимулювання реформ;
- досліджено вплив воєнного стану на виконання Україною зобов'язань як держави-кандидата, а також встановлено, що війна одночасно ускладнює реалізацію реформ і стимулює їх пришвидшення у критичних сферах;
- визначено стратегічну роль України у сучасній архітектурі європейської

безпеки та її місце в оновленій системі розширення ЄС.

Практичне значення одержаних результатів. Систематизовані аналітичні матеріали, сформульовані в роботі висновки та рекомендації спрямовані на підвищення ефективності реалізації євроінтеграційного курсу України та можуть бути використані у наступних сферах:

- у законотворчій та виконавчій діяльності, де результати аналізу спроможності України виконувати зобов'язання та оцінка реформи публічного управління можуть бути використані профільними міністерствами для вдосконалення плану заходів з виконання вимог Європейської Комісії;
- в освітньому процесі, зокрема теоретичні узагальнення дослідження можуть бути інтегровані у навчальні курси для студентів спеціальностей «Публічне управління та адміністрування», «Міжнародні відносини», «Міжнародне право», «Європейські студії» тощо при підготовці тем, що стосуються політики розширення ЄС та механізмів вступу держав-кандидатів;
- у діяльності громадських організацій та аналітичних центрів, адже матеріали роботи, зокрема аналіз інструментів підтримки ЄС, можуть слугувати базою для експертних розробок, спрямованих на моніторинг виконання Україною критеріїв членства.

Апробація результатів дослідження відбулася на Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна – 2025: публічне управління та державна служба» (Київ, 26 березня 2025 р.), а також на Міжнародній науково-практичній конференції «Євроінтеграційний дизайн: стратегії відновлення України» (Київ, 6 травня 2025 р.) та опубліковані у відповідних збірниках тез доповідей.

Структура та обсяг роботи включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (86 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 81 сторінку.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЧЛЕНСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

1.1. Ретроспектива формування та вектори трансформації Європейського Союзу як інтеграційної моделі

Важко знайти сьогодні інший приклад міжнародного союзу, який би викликав стільки дискусій щодо своєї життєздатності та існування, як Європейський Союз. Навіть попри численні прогнози щодо можливого розпаду або ж інституційної слабкості, ЄС залишається головним гравцем європейського регіону та продовжує послідовно розширювати свій вплив. Об'єднання вже давно не є суто економічним чи політичним майданчиком. ЄС є організацією типу *sui generis*, оскільки є унікальною системою суверенних націй, що об'єдналися заради спільної безпеки та добробуту, що в історичній ретроспективі здавалося майже неможливим.

Цікаво, що ініціатива з прагматичною спробою щодо примирення Франції й Німеччини через об'єднання важкої промисловості двох держав, які довгий час перебували у стані жорсткого протистояння, згодом трансформувалася у масштабне об'єднання країн європейського континенту [40, с. 230; 66 с. 48-49]. Спільне управління ресурсами колись слугувало лише гарантією миру між двома державами – поступово перетворилося на складну систему, що визначає нинішню ідентичність та статус ЄС. Ключовою інновацією цього процесу стало впровадження наднаціонального методу управління, за якого держави добровільно передали частину свого суверенітету спільним інституціям заради досягнення загального блага.

Нині ми спостерігаємо Союз не лише як промисловий альянс, а й як високорозвинену економічну та валютну спільноту, яка бере на себе складніші політичні й безпекові функції. Крім того, ми бачимо результат безпрецедентного

переходу, еволюції від вузького галузевого союзу до багатодержавного утворення [15, с. 13; 66, с. 55].

Протягом десятиліть існування Союзу сформувалося розуміння, що європейська інтеграція напряду пов'язана із якісною зміною рівня життя в державах-членах. Аналізуючи досвід країн, які приєдналися до ЄС на різних щаблях його розвитку, можна помітити чітку закономірність, за якої членство ставало потужним драйвером внутрішніх реформ та економічного прогресу. У цьому контексті можна розглядати ЄС як систему, де фундаментальні економічні свободи поєднуються із соціальними стандартами та впливають на повсякденне життя людей. Водночас формується простір, у якому кордони поступово втрачають значення, а можливості для громадян стають більш рівними.

Витоки такої моделі інтеграції були закладені ще в середині ХХ століття міністром закордонних справ Франції Робертом Шуманом. Зокрема, у своїй декларації 1950 року він наголошував, що збереження миру потребує постійних зусиль, а організована Європа може відігравати ключову роль у підтриманні стабільності у світі [15, с. 12]. Його підхід визначив подальшу логіку європейської інтеграції.

Замість абстрактних планів негайної федералізації Роберт Шуман запропонував концепцію «прагматичної солідарності» (або «солідарності де-факто»), що полягала у поступових і цілком конкретних кроках, які мали давати відчутний результат [19, с. 216].

Цей підхід доповнив Жан Моне, якого часто називають «батьком Європи». Його метод інтеграції "знизу вгору" передбачав, що реальна економічна єдність має стати фундаментом для майбутнього політичного союзу. Така логіка згодом породила теоретичну концепцію «spillover» (ефекту переливання), за якої успішна співпраця в одному секторі неминує стимулює зближення в інших сферах [19, с. 214]. Зрештою, саме це дозволило трансформувати початкову спільноту вугілля та сталі у складну політико-правову систему, здатну ефективно реагувати на сучасні безпекові виклики як на локальному, так і на глобальному рівнях.

Ідейним поштовхом до розбудови об'єднаної Європи у повоєнний період стала історична промова прем'єр-міністра Великої Британії Вінстона Черчилля у Цюріху в 1946 році, де він говорив про необхідність створення «Сполучених Штатів Європи». Він сформулював загальну візію майбутнього об'єднання, однак практичну модель інтеграції розробив саме Жан Моне (очільник французького Комісаріату з планування і адміністрації) [19, с. 18; 38, с. 166]. Його проєкт згодом отримав підтримку у колах політичних лідерів провідних західноєвропейських держав.

В інституційній історії Співтовариства важливою датою є 9 травня 1950 року (саме цей день сьогодні є офіційним Днем Європи, святом на відзначення єдності та миру на європейському континенті), коли Роберт Шуман виголосив свою славнозвісну декларацію, засновану на методології Жана Моне. Шуман запропонував Франції та Федеративній Республіці Німеччині (ФРН) об'єднати управління ресурсами вугілля і сталі в межах нової наднаціональної організації, яка також дозволила б приєднатися й іншим європейським країнам. Ідея полягала не лише в економічній співпраці, а й у тому, аби унеможливити війну між європейськими країнами через спільний контроль над стратегічними ресурсами [66, с. 49].

Реалізація ідеї тривала близько року, протягом якого велася кропітка робота над перетворенням проєкту Моне-Шумана у конкретну міжнародну угоду. Результатом стало підписання 18 квітня 1951 року в Парижі Договору про створення Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС). Текст угоди мав виняткове символічне оформлення та підкреслював єдність учасників. Він був надрукований у французькій друкарні на голландському папері з використанням німецького чорнила, у бельгійсько-люксембурзькій палітурці з італійськими шовковими закладками [38, с. 167].

Початкова інтеграція об'єднала «європейську шістку» держав: ФРН, Францію, Бельгію, Італію, Люксембург та Нідерланди. Власне, договір набув чинності 23 липня 1952 року терміном на 50 років.

Позитивні результати роботи ЄОВС підштовхнули країни-учасниці до

розширення співпраці й у інших галузях. Римські договори 1957 року заснували ЄЕС та Євроатом, заклавши підвалини «чотирьох свобод» та Спільного ринку. Маастрихтський договір 1992 року став точкою офіційного заснування власне Європейського Союзу, запровадивши концепцію європейського громадянства та структуру «трьох стовпів». Ця конструкція розмежувала сфери відповідальності всередині Союзу: перший стовп – Економічні спільноти, базувався на наднаціональному управлінні; другий – Спільна зовнішня та безпекова політика; та третій – Співробітництво у сферах правосуддя та внутрішніх справ, передбачав міжурядову взаємодію з дотриманням повного національного суверенітету держав-членів. Лісабонський договір 2007 року завершив інституційну реформацію та остаточно закріпив статус Союзу як «спільноти цінностей», заснованої на верховенстві права та повазі до людської гідності згідно зі статтею 2 ДЄС [11; 38, с. 167]. Договір остаточно структурував масив *acquis communautaire* (правового доробку) Союзу, відповідність якому стала головною умовою для будь-якого подальшого розширення.

На сучасному етапі Європейський Союз демонструє здатність гнучко змінювати підходи до управління, що дає змогу зберігати внутрішню згуртованість у ситуації «полікризи», пов'язаної з наслідками Brexit та поступовим накопиченням соціально-політичної втоми від розширення. Водночас серед викликів XXI століття окремо вирізняється російська військова агресія проти України. Повномасштабне вторгнення 2022 року стало переломним моментом. Воно змусило ЄС переглянути власну оборонну політику і знову поставило на порядок денний питання військової інтеграції в Європі.

Для України курс на європейську інтеграцію фактично перетворився на єдиний напрям забезпечення державної незалежності. Отримання статусу кандидата на вступ до ЄС прискорило внутрішні перетворення та виконання Копенгагенських критеріїв, навіть попри умови повномасштабної війни. У підсумку досвід розвитку Європейського Союзу показує, що його еволюція відбувається через постійні зміни. Кожна криза посилює інституційну стійкість і підтримує спільне бачення європейського розвитку.

1.2. Еволюція та сучасні підходи до політики розширення Європейського Союзу

Перехід Європи від простору розрізнених національних держав до цілісного політико-правового блоку складно пояснити без урахування політики розширення ЄС (англ. EU Enlargement Policy). Процес, який сьогодні ми називаємо політикою розширення, фактично є успішним інструментом «експорту стабільності» на європейському континенті. Завдяки такому процесу Союз першочергово розширює сферу свого прямого впливу. Через цей механізм Союз розширює межі свого впливу та водночас впливає на соціально-економічні зміни в сусідніх державах.

На сучасному етапі розвитку ЄС цей напрям уже не обмежується формальними процедурами. Він набуває рис більш гнучкої системи з посиленням політичним компонентом управління. Такий зсув відбувається паралельно з тривалою дискусією щодо співвідношення між поглибленням інтеграції всередині Союзу та його подальшим розширенням. У центрі цієї дискусії залишається питання збереження ефективності ухвалення рішень в умовах збільшення кількості держав-членів.

Упродовж тривалого періоду ідея майбутнього розширення перебувала під впливом «втоми від розширення», що супроводжувалася неготовністю європейських лідерів до прийняття нових членів через ризики інституційного перевантаження [10, с. 371; 63, с. 2].

Повномасштабна збройна агресія РФ проти України у 2022 році суттєво змінила цю динаміку. Вона відновила увагу до політики розширення як інструменту забезпечення стратегічної безпеки та підтримання геополітичної стабільності.

Історично процес розширення ЄС розвивався хвилями. Перше розширення відбулося за доєднання Великої Британії, яка згодом вперше в історії започаткувала процес Brexit, а також Ірландії та Данії у 1973 році (радше

прагматичний крок економічної інтеграції). Інша логіка з'являється після падіння диктатур на півдні Європи, зокрема через вступ Греції у 1981 році, а також Іспанії та Португалії у 1986 році, які вже мали виразний демократизаційний вимір (Додаток Б).

Єдиний Європейський акт, підписаний у лютому 1986 року, став стратегічним кроком до переходу від суто економічного співробітництва до глибшого політичного союзу. Основним завданням документа стало завершення розбудови Єдиного внутрішнього ринку до початку 1993 року, що потребувало розробки та впровадження 279 конкретних правових актів для усунення бар'єрів [21]. Акт істотно змінив інституційну структуру, запровадивши процедуру співробітництва. Це розширило участь Європейського парламенту в законодавчому процесі та вплинуло на формування бюджетних пріоритетів. Документ уперше закріпив захист довкілля як окремий напрям інтеграційної політики, чого не передбачали попередні установчі угоди. Водночас було розширено спільні дії у соціальній сфері та наукових дослідженнях, у тому числі через фінансову підтримку відповідних фондів. Окремо акт визначив правовий статус Європейської ради та поширив інтеграційну взаємодію на сферу зовнішньої політики.

Сукупність цих змін сформувала підґрунтя для підписання у 1992 році Маастрихтського договору, який перетворив Співтовариства на Європейський Союз як цілісну економічну та політичну спільноту [16]. Договір започаткував новий етап інтеграції, де акцент було зміщено на відкритість процесу ухвалення рішень та їх наближення до громадян. Це відобразило зміну підходів до управління.

Союз визначено як спільноту, що ґрунтується на повазі до людської гідності, свободі, демократії, рівності та верховенстві права. У документі також закріплено стратегічні орієнтири розвитку, серед яких формування простору без внутрішніх кордонів, створення економічного і валютного союзу з перспективою запровадження єдиної валюти, а також розвиток спільної зовнішньої політики і політики безпеки [11].

Революційною новацією стало запровадження інституту громадянства Союзу, який надав громадянам держав-членів додатковий комплекс прав і свобод, не скасовуючи при цьому їх національну належність. Маастрихтський договір також закріпив принцип субсидіарності, відповідно до якого рівень наднаціонального регулювання застосовується лише тоді, коли поставлені цілі не можуть бути ефективно досягнуті на національному, регіональному чи місцевому рівнях. Ці положення сформували основу для подальшого розвитку правової системи ЄС і були розвинуті в Амстердамському договорі 1997 року та Ніццькому договорі 2001 року, спрямованих на інституційну адаптацію Союзу до майбутнього розширення на схід [2; 16, с. 4].

У 1995 році відбулося четверте розширення ЄС, коли до його складу увійшли Австрія, Фінляндія та Швеція. Паралельно Амстердамський договір зосередився на подоланні «дефіциту демократії» та зміцненні єдиного простору свободи, безпеки та правосуддя [2]. Ніццький договір завершив підготовчий етап, передбачивши реформу інституційного механізму ЄС. Зміни стосувалися складу Європейської Комісії та перерозподілу голосів у Раді ЄС між державами-членами. Це було необхідно для збереження ефективності ухвалення рішень в умовах розширення Союзу.

У підсумку ці договори сформували цілісну інституційну основу європейської інтеграції. Вона базується на солідарності держав-членів і поступовому зближенні їхніх правових систем, що забезпечило формування спільного нормативного простору.

Справжнім переломом стало велике розширення 2004 року, коли одночасно вступили десять держав (статус повноправних членів в ЄС набули: Польща, Чехія, Угорщина, Словаччина, Литва, Латвія, Естонія, Словенія, а також Мальта та Кіпр). Саме тоді остаточно сформувалося те, що ми сьогодні називаємо Копенгагенськими критеріями як обов'язковий фільтр у процесі здобуття членства.

У 2007 році відбулося шосте розширення Європейського Союзу, у межах якого до нього приєдналися Болгарія та Румунія. Це стало продовженням

ширшого процесу інтеграції держав Центрально-Східної Європи, який тривав після завершення холодної війни. Розширення Європейського Союзу актуалізувало потребу в оновленні інституційної системи, що стало передумовою укладення Лісабонського договору, підписаного 13 грудня 2007 року і введеного в дію 1 грудня 2009 року [16, с. 5]. Договір був спрямований на врівноваження повноважень між державами-членами та наднаціональними інституціями і посилення демократичної легітимності Союзу. Він передбачив запровадження посади Президента Європейської ради, а також інституту Верховного представника з питань закордонних справ і політики безпеки, який одночасно виконує функції віцепрезидента Європейської Комісії. Це рішення мало на меті забезпечити більш узгоджену зовнішню політику та безпекову діяльність ЄС.

Реформа посилила роль Європейського парламенту. Його законодавчі та бюджетні повноваження були розширені, що в більшості сфер наблизило його вплив до рівня Ради ЄС і змінило інституційний баланс. Водночас Хартію основних прав Європейського Союзу було прирівняно до установчих договорів. Це закріпило обов'язковість дотримання стандартів прав людини для всіх інституцій і держав-членів у процесі застосування права Союзу.

У сфері безпеки договір закріпив основи для подальшого поглиблення інтеграції, зокрема через положення про взаємну оборону у випадку збройної агресії проти будь-якої держави-члена. Завершенням цього етапу розвитку інституційної архітектури ЄС пов'язують із липнем 2013 року, коли до Союзу приєдналася Хорватія. Дане розширення залишається останнім успішно реалізованим випадком вступу нової держави до Європейського Союзу на сьогодні [79, с. 1].

Важливо розуміти, що процес розширення Європейського Союзу історично мав характер складного проекту демократичної трансформації. Він вимагав від країн-кандидатів глибоких економічних та інституційних змін, тоді як сам Союз змушений був підтримувати баланс між поглибленням інтеграції та збереженням внутрішньої стабільності. Упродовж значного часу в

європейському дискурсі переважала ідея «втоми від розширення». Відповідно до неї політичні лідери ЄС побоювалися, що подальше розширення може ускладнити процес ухвалення рішень і знизити ефективність управління, крім того, вплинути на економічну динаміку Союзу [63, с. 2]. Ці настрої значною мірою сформувалися під впливом попередніх хвиль розширення. Використання права вето новими державами-членами та окремі випадки порушення принципів верховенства права після вступу посилили скепсис у частини держав-членів. У результаті в деяких столицях посилювалися сумніви щодо здатності Європейського Союзу продовжувати розширення без втрати ефективності управління та інституційної керованості.

Нині питання вступу України, Молдови та інших держав-кандидатів (Рис. 1.1) актуалізує дилему між геополітичною доцільністю та інтеграційною спроможністю самого Союзу. Мова йде про здатність інституцій Європейського Союзу ефективно інтегрувати нових членів. Це питання безпосередньо пов'язане з масштабами потенційних держав-учасниць, безпековими ризиками, а також необхідністю паралельного реформування внутрішніх процедур Союзу. Такі зміни розглядаються як необхідна умова збереження його керованості в умовах подальшого розширення.

Рис. 1.1. Географія та етапи розширення ЄС станом на 2026 рік.

Складено автором на основі аналітичних матеріалів Комунікаційної команди Офісу Віцепрем'єра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції [62].

Сучасний підхід до розширення Європейського Союзу є значно складнішим, ніж на попередніх етапах інтеграції. Це зумовлено як підвищенням вимог до країн-кандидатів, так і більш деталізованою регламентацією самого переговорного процесу. У 2020 році було ухвалено оновлену методологію розширення у формі Комунікації «Enhancing the accession process – A credible EU perspective for the Western Balkans» [61], яка змінила підходи до оцінювання прогресу держав-кандидатів та структуру переговорного процесу. Реформа була спрямована на підвищення прозорості, ефективності та передбачуваності процесу через запровадження більш гнучкої системи оцінювання. Вона змінила загальну логіку розширення, змістивши акцент з формального виконання зобов'язань на їхню фактичну реалізацію. Однією з ключових особливостей оновленої методології стало посилення ролі держав-членів ЄС. Вони отримали розширені повноваження щодо оцінки прогресу країн-кандидатів і можливість ініціювати призупинення переговорів у разі недостатньої динаміки реформ.

Основним нововведенням методології став кластерний підхід. Він передбачає об'єднання 33 переговорних розділів у шість тематичних кластерів, що систематизує структуру переговорного процесу (Додаток А). Такий формат дає змогу відкривати переговори не поодиноці за кожним розділом, а одразу за групами пов'язаних питань. Це створює передумови для більш системного просування інтеграції, однак за умови виконання країною-кандидатом встановлених контрольних показників (benchmarks) [10, с. 370].

У попередніх підходах оцінка готовності держави-кандидата переважно ґрунтувалася на загальній економічній та політичній сумісності з вимогами ЄС. Це забезпечувало базовий рівень перевірки відповідності Копенгагенським критеріям. Тепер від країн-кандидатів очікується підтверджена інституційна спроможність, тобто здатність ефективно впроваджувати та забезпечувати виконання *acquis* ЄС у практичній площині. Центральне місце в новій системі посідає кластер «Fundamentals» (Основи), який охоплює розділи щодо функціонування демократичних інститутів, реформи державного управління, а

також глави 23 («Судова влада та основоположні права») і 24 («Правосуддя, свобода та безпека»).

Відповідно до принципу «anchor condition» (якірна умова), прогрес у цьому кластері є визначальним для всього переговорного процесу. Реформи у сфері верховенства права та демократії мають пріоритет: переговори за іншими кластерами не можуть бути розпочаті або успішно завершені без відчутних результатів у зміцненні фундаментальних цінностей [2]. Для кластера «Fundamentals» застосовуються більш жорсткі критерії оцінювання, що передбачають досягнення мінімальних показників готовності в кожній із сфер, тоді як для інших кластерів допускається узагальнена оцінка на основі середніх результатів [63, с. 7].

Підходи до розширення Європейського Союзу формувалися разом із трансформацією самого інтеграційного проєкту. З часом стало очевидно, що просте формальне виконання критеріїв не гарантує сталості інституційних змін у державах-кандидатах, тому механізми оцінювання поступово ускладнювалися та ставали більш чутливими до фактичної динаміки реформ.

Сучасна модель розширення передбачає можливість перегляду переговорного процесу у разі відсутності прогресу. Такий підхід ґрунтується на принципі зворотності, який дозволяє ЄС коригувати темп інтеграції залежно від реального стану реформ, насамперед у сфері верховенства права. У цьому контексті застосовується також механізм негативної умовності, що передбачає інструменти впливу, зокрема призупинення переговорів за окремими напрямками, скорочення фінансування або перегляд наданих преференцій [2]. У результаті розширення набуло характеру процесу, який прямо залежить від фактичної імплементації європейських стандартів у країнах-кандидатах. Формальна відповідність критеріям поступається місцем оцінці реальних результатів реформ.

Війна в Україні мала геополітичні наслідки, які змусили Європейський Союз переглянути свій підхід до розширення, розглядаючи його як частину архітектури безпеки. Це змінило уявлення людей про інтеграційні процеси.

Раніше розширення здебільшого розглядалося крізь призму економічних вигод та впливу на внутрішній ринок. Зараз його дедалі частіше розглядають як засіб захисту ліберальних цінностей та зміцнення європейської ідентичності в умовах зовнішніх загроз [60, с. 10]. Для України цей підхід означає одночасну гармонізацію національного законодавства з вимогами відповідних переговорних кластерів та поступове приведення інституційної системи у відповідність до *acquis* ЄС. Виконання семи рекомендацій Європейської Комісії при цьому стало політичною умовою для початку офіційного переговорного процесу.

У ширшому вимірі оновлена політика розширення ЄС поєднує вимогу суворой технічної відповідності європейському праву з елементами політичної доцільності. Дана модель відображає прагнення завершити загальноєвропейський інтеграційний проєкт в умовах зміненого безпекового середовища.

1.3. Зміст, класифікація та проблеми застосування критеріїв членства в ЄС

Система вимог до держав-кандидатів поступово перейшла від загальних політичних орієнтирів до детально визначених юридичних та економічних стандартів. У сучасних умовах ці критерії виконують функцію нормативних механізмів відбору, які забезпечують підтримання стабільності інституційної архітектури Європейського Союзу та узгодженість його правової системи в цілому.

У 1950-х роках інтеграційний процес зосереджувався насамперед на економічній співпраці в межах ключових стратегічних секторів. Юридичне оформлення умов членства тоді залишалося обмеженим, а сам процес спирався на спільні демократичні принципи держав-засновників. З подальшим

поглибленням інтеграції відбулися зміни у підходах. Маастрихтський договір закріпив демократію та повагу до прав людини як фундаментальні засади діяльності Європейського Союзу, перетворивши їх на обов'язкову правову основу функціонування об'єднання.

1993 рік став важливим етапом у формуванні вимог до держав, які претендували на членство в Європейському Союзі. У контексті підготовки до розширення на схід Європейська рада в Копенгагені перевела загальні інтеграційні принципи у чітко визначену систему критеріїв. У результаті було закріплено політичні, економічні та правові умови вступу, що набули статусу формалізованої основи для оцінювання готовності країн-кандидатів до членства в ЄС [52, с. 59]. Головною зміною стало закріплення критерію *acquis*, який визначив обов'язок держави-кандидата забезпечити повне включення права Європейського Союзу до національної правової системи [22, с. 235].

Особливе значення для розвитку підходів у сфері державного управління мав грудень 1995 року, коли під час саміту в Мадриді Європейський Союз дійшов висновку, що формального ухвалення законодавчих актів недостатньо для ефективної інтеграції. У цьому контексті було доповнено систему вимог четвертим критерієм, який передбачає необхідність адаптації адміністративних структур держав-кандидатів до стандартів ЄС [4, с. 24]. Це рішення зафіксувало перехід від виключно правової гармонізації до оцінювання реальної спроможності національних інституцій забезпечувати практичне впровадження *acquis communautaire*. У цьому контексті формування функціонального адміністративного та судового апарату було визначено як базову умову успішної інтеграції держави до структур Європейського Союзу.

Завершальним етапом консолідації критеріїв став Лісабонський договір, який у статті 2 Договору про Європейський Союз закріпив перелік спільних цінностей та надав Хартії основних прав ЄС статусу юридично обов'язкового документа [2]. Еволюція вимог до країн-кандидатів відображає поступове формування сучасного підходу, який концентрується навколо фундаментальних сфер (*fundamentals*). У межах цієї логіки центральне місце займають

верховенство права та розвиток системи державного управління. На практиці це означає, що перебіг переговорного процесу визначається не лише формальним наближенням законодавства до *acquis*, а насамперед реальними інституційними змінами. Від їхнього рівня залежать темп і глибина подальшої інтеграції.

Розвиток політики розширення ЄС свідчить про те, що Копенгагенські критерії вже давно вийшли за межі формального переліку умов для вступу. Вони набули характеру комплексності у підходах до системи оцінювання державної спроможності. Критерії виконують функцію перевірки на здатність країни-кандидата імплементувати європейські норми, а також забезпечити їх стале функціонування у довгостроковій перспективі. Насамперед, процес передбачає глибоку інституційну трансформацію держави, де кожен елемент вимог є частиною цілісного механізму стратегічного зближення з Європейським Союзом [4; 28, с. 33].

Політичний вимір є базовим елементом процесу інтеграції, у межах якого інституційна стабільність трактується як реальна гарантія функціонування демократичної системи. У сучасній методології розширення стабільність інституцій, що забезпечують верховенство права та захист прав людини, розглядається як *conditio sine qua non* (йдеться про необхідну передумову, без якої подальші етапи зближення з Європейським Союзом є неможливими як у правовому, так і в політичному вимірі) [50, с. 77].

Економічний блок критеріїв передбачає два взаємопов'язані виміри розвитку економіки. Перший стосується внутрішньої ринкової спроможності, зокрема, створення правових умов для конкуренції та поступової лібералізації ціноутворення. Другий пов'язаний із зовнішньою стійкістю та *market competitiveness*, тобто здатністю економіки витримувати конкуренцію на рівні Спільного ринку Європейського Союзу [28, с. 34]. Фактично йдеться про досягнення відповідного рівня продуктивності та макроекономічної стабільності, за якого національні підприємства можуть повноцінно включатися в європейські ланцюги доданої вартості без ризику системного колапсу.

Критерій членства передбачає глибоку правову та політичну

конвергенцію. Держава-кандидат має продемонструвати реальну готовність до реалізації стратегічних цілей Економічного та Валютного союзів [22, с. 235]. Мадридське доповнення в цьому контексті набуває важливого значення, акцентує увагу на розвитку адміністративної спроможності. Варто зауважити, що право ЄС набуває реальної дії в національній системі лише за умов наявності професійного державного апарату, здатного забезпечити його послідовне та ефективне застосування [9, с. 162].

Реформа методології розширення 2020 року змінила підхід до оцінювання країн-кандидатів і структуру переговорного процесу. Перехід від розгляду окремих розділів до кластерної моделі передбачив об'єднання 33 переговорних глав у шість тематичних блоків (Додаток А). Це дозволило оцінювати не фрагментарні законодавчі зміни, а загальну готовність держави до системних реформ.

Реформа методології розширення 2020 року перейшла від послідовного розгляду переговорних розділів до кластерного підходу, який об'єднує їх у шість тематичних блоків (Додаток А). Така зміна була спрямована на посилення політичного контролю та кращу координацію між різними сферами реформ. У межах нового підходу Європейський Союз оцінює не окремі законодавчі зміни, а загальну готовність держави-кандидата до проведення системних структурних перетворень.

Реформа державного управління (PAR) є центральним елементом кластера «Основи» і забезпечує адміністративну спроможність для імплементації *acquis communautaire*. Її функція полягає у формуванні інституцій, здатних ефективно застосовувати право ЄС на практиці [9, с. 167].

Сучасна методологія розширення відображає поєднання формалізованих критеріїв із політичними механізмами їх застосування. Проблема суб'єктивності оцінювання пов'язана з тим, що технічні звіти Європейської Комісії виконують переважно аналітичну функцію і слугують основою для подальших політичних рішень держав-членів. Водночас остаточні рішення в Раді ЄС часто залежать від внутрішньополітичних інтересів окремих країн, які можуть мати більшу вагу,

ніж фактичний прогрес держави-кандидата у виконанні переговорних зобов'язань.

Європейський Союз перебуває у безперервному процесі правового та інституційного оновлення, тому вимоги до країн-кандидатів змінюються навіть у ході переговорів. У таких умовах держави змушені імплементувати нові нормативні акти паралельно з самим переговорним процесом. Це робить вступ до ЄС динамічною процедурою з поступовим ускладненням вимог, що ускладнює планування реформ і може призводити до невизначеності щодо строків інтеграції.

Висновки до розділу 1

У результаті проведеного дослідження встановлено, що вимоги до країн-кандидатів еволюціонували від загальних політичних декларацій до чіткої системи нормативних фільтрів. Така трансформація відображає загальний розвиток самого Європейського Союзу, який пройшов шлях від секторальної економічної співпраці до комплексного політико-правового об'єднання. Копенгагенські критерії 1993 року закріпили імплементацію *acquis* як юридичний обов'язок для держав-кандидатів. Після Мадридського саміту 1995 року підхід до оцінювання зазнав суттєвих змін. Адміністративну спроможність було визначено як окрему умову членства, що, своєю чергою, змінило саму логіку інтеграції. Відтоді ключовим стало не лише прийняття норм, а й здатність інституцій забезпечувати їх реальне виконання. У цьому контексті ефективність державного апарату стала базовою передумовою інтеграції до Європейського Союзу.

У межах першого розділу доведено, що сучасна політика розширення функціонує і як інструмент інтеграції, і для забезпечення стабільності та безпеки на європейському континенті. Реформа методології розширення 2020 року змінила структуру переговорного процесу через запровадження кластерного підходу, що дозволило перейти від фрагментарного аналізу окремих розділів до оцінювання системних інституційних змін. Центральне місце займає кластер «Fundamentals», який охоплює верховенство права, функціонування демократичних інститутів та реформу державного управління. Він визначає загальну динаміку переговорного процесу. Його відкривають першим і закривають останнім. У разі недостатнього прогресу застосовується механізм зворотності, що дозволяє коригувати або призупиняти рух у межах інших напрямів. У результаті акцент у сучасній методології зміщено з формального ухвалення законодавства на практичні результати та сталість реформ.

Проведений аналіз показав, що процес розширення має виразний політичний

вимір. Попри формалізовану систему критеріїв, остаточні рішення залежать від позицій держав-членів, що створює залежність між технічною оцінкою прогресу та політичною доцільністю. Зазначена особливість ускладнює передбачуваність інтеграційного процесу та підвищує вимоги до якості внутрішніх трансформацій у державах-кандидатах.

Варто підкреслити, що сучасна модель розширення Європейського Союзу поєднує правову конвергенцію, інституційну спроможність і геополітичні чинники. Для України це означає, що виконання критеріїв членства виходить за межі формальної адаптації *acquis* і передбачає глибоку трансформацію системи державного управління. Реформи у сфері публічного управління безпосередньо впливають на здатність держави забезпечувати стабільність, ефективно використання ресурсів і виконання зобов'язань перед ЄС. Тож нині адміністративна спроможність і участь у формуванні європейського безпекового простору виступають взаємопов'язаними умовами для успішної інтеграції.

РОЗДІЛ 2. СТАТУС УКРАЇНИ ЯК ДЕРЖАВИ-КАНДИДАТА НА ЧЛЕНСТВО В ЄС

2.1. Визначення стратегічної ролі України в системі реалізації сучасної політики розширення ЄС

До 2022 року політика розширення Європейського Союзу перебувала у стані затяжної інституційної інерції та здебільшого функціонувала як технічно орієнтований процес. Дослідники зазначають, що протягом десятиліть процедурні аспекти стали пріоритетнішими за політичну доцільність, що зміщувало увагу від результатів до формальної відповідності регламентам [43, с. 82; 44, с. 77]. Явище «втоми від розширення» (enlargement fatigue) стало ключовим чинником, що гальмував розвиток ЄС у цей період. Через внутрішні труднощі та складні процеси адаптації держав, які приєдналися раніше, подальшу експансію Союзу почали розглядати радше як фінансовий і політичний тягар, а не як засіб зміцнення регіональної стабільності. Така ситуація спричинила багаторічну паузу в інтеграційних процесах країн Західних Балкан і зумовила стриману позицію Брюсселя щодо європейських прагнень держав-учасниць «Східного партнерства». Цікаво, що зазначена ініціатива тривалий час не передбачала ані чіткої перспективи членства, ані достатніх інструментів для повноцінної інтеграції.

Повномасштабне російське вторгнення 24 лютого 2022 року можна назвати моментом геополітичного пробудження для Європейського Союзу. Агресія зі сторони РФ змусила лідерів ЄС визнати, що політика розширення є найпотужнішим інструментом зовнішньої політики та безпеки. Цей переломний момент, за словами канцлера Олафа Шольца, докорінно змінив встановлений порядок, оскільки війна була ідентифікована як екзистенційна загроза для всієї європейської архітектури безпеки [37, с. 224]. Усвідомлення критичності

ситуації вже тоді трансформувало політику розширення зі звичного бюрократичного питання на засіб гарантування стабільності та виживання європейського демократичного простору.

Парадигма розширення змістилася, а європейські лідери прийшли до розуміння, що не можна залишати сусідні країни в умовах невизначеності, оскільки такі «сірі зони» РФ завжди використовує для посилення свого тиску. Тепер вступ нових членів, і насамперед України, сприймається як необхідний крок для усунення вразливостей на кордонах Союзу та зміцнення стабільності в усій Європі.

Україна фактично стала каталізатором відновлення політики розширення, перевела її у площину стратегічних пріоритетів безпеки Європейського Союзу. Подання заявки на членство в умовах повномасштабного вторгнення було як політичним кроком, так і спробою включення держави до системи європейської безпеки. У цьому контексті європейська інтеграція почала розглядатись як одна з ключових гарантій національного виживання та довгострокової стабільності країни. Кейс України продемонстрував, що розширення Союзу набуло нового змісту, де воно виконує функцію захисту демократичного простору.

Реакція Брюсселя на євроінтеграційні прагнення Києва виявилася надзвичайно динамічною. Надання Україні статусу кандидата у рекордно стислі терміни підтвердило політичну доцільність у цей період, яка стала вагомим чинником, ніж звичні адміністративні процедури [65, с. 4]. Україна змінила статус із «невидимої країни» до одного з центральних напрямів порядку денного ЄС. Разом з тим, вона доводить, що її європеїзація та здатність чинити опір є результатом тривалих реформ та свідомого демократичного вибору суспільства.

Можна стверджувати, що відкрита російська збройна агресія проти України спричинила перегляд підходів ЄС. На зміну скептицизму прийшло розуміння стратегічної важливості становлення України як повноправного члена Європейського Союзу. Відтак нині інтеграція нових членів сприймається вже не суто як адміністративне завдання, а як необхідна умова для стабільності усього континенту. При цьому в даному процесі Україна відіграє особливу роль. Її вступ

безпосередньо пов'язаний із розбудовою нової системи європейської безпеки. Це виводить взаємодію на новий рівень, де Україна стає активним геополітичним гравцем формування оборонного потенціалу Європи ще до офіційного набуття членства.

Конфлікт також виявив обмеженість традиційних інструментів, таких як ООН чи ОБСЄ. Україна запропонувала альтернативні підходи, як-от концепцію «договірної безпеки» та альянс U-24 для оперативного реагування на загрози протягом перших 24 годин після нападу РФ [70].

Практична інтеграція України в оборонну архітектуру ЄС відбувається вже сьогодні через конкретні інституційні інструменти. Важливим етапом стало схвалення у березні 2024 року першої Європейської стратегії оборонної промисловості (EDIS), де Україна розглядається як рівноправний учасник. Напрацьований документ передбачає відкрите членство України в європейських програмах підтримки ОПК та окрему бюджетну лінію в межах Програми європейської оборонної індустрії (EDIP). Україна також активно співпрацює з Європейським оборонним агентством (EDA), зокрема в межах спільної закупівлі боєприпасів, що демонструє чіткий перехід до координованого європейського підходу щодо вирішення нестабільності, що виникла на європейському континенті [39, с. 124-125].

Взаємодія в межах проєктів PESCO (Постійної структурованої співпраці) дозволяє ЄС використовувати український досвід для зміцнення власної інституційної стійкості. Зокрема, такі проєкти, як «Військова мобільність» (так званий «військовий Шенген») та «Кібернетичні групи швидкого реагування», отримали новий імпульс через необхідність оперативного переміщення військ та захисту цифрової інфраструктури в умовах реальної війни. Досвід України у веденні високотехнологічної війни високої інтенсивності став фундаментом для «lessons learned», які допомагають ЄС трансформувати СПБО від експедиційних операцій за межами Союзу до реальної територіальної та колективної оборони.

Безумовно, саме український контекст суттєво вплинув на зміну оборонної культури раніше нейтральних країн ЄС. Російська агресія стала каталізатором до

прикладу для Данії, яка після 30 років відмови приєдналася до оборонної політики ЄС та проєктів PESCO [69; 78, с. 769]. Вступ Фінляндії до НАТО та аналогічне прагнення Швеції остаточно зафіксували відхід від концепції нейтралітету, підкресливши, що територіальна оборона знову є пріоритетом №1 у Європі. Україна в цьому контексті є рушієм формування стратегічної автономії Європи, змушує Союз нарощувати власні виробничі потужності та зменшувати залежність від зовнішніх постачальників.

Важливо також підкреслити, що, український курс на вступ до ЄС ознаменував переосмислення класичної методології розширення Союзу. Замість традиційного лінійного шляху до членства ЄС почав впроваджувати модель поступової інтеграції. За такої моделі країна-кандидат може отримувати доступ до європейських програм та спільного ринку ще до завершення формального процесу вступу.

Україна стала першою державою, яка на практиці реалізує можливість паралельного прогресу за декількома напрямками. Зокрема, кластер «Основи» (Fundamentals) залишається пріоритетним, проте одночасно з ним відбувається інтеграція в секторальні політики (від енергетики до єдиного цифрового та роумінгового простору). Крім того, важливою новацією є ідея поетапного вступу. Вона передбачає поступове відкриття доступу до структурних фондів та дорадчих органів Союзу залежно від успішності проведених реформ.

Аналіз показує, що стратегічна роль України як гаранта європейської безпеки дозволяє суттєво скоротити часові межі бюрократичних етапів. Однак, таке пришвидшення не означає зниження стандартів або нехтування якістю перетворень. Навпаки, політична воля Брюсселя створила умови для скороченого в часі виконання зобов'язань, де Україна демонструє високу адаптивність державних інституцій. Бюрократичні етапи, які раніше тривали роками (наприклад, оцінка відповідності законодавства – селф-скринінг), проходять в інтенсивному темпі завдяки мобілізації всієї системи державного апарату.

Досвід України показує, що стратегічна значущість держави може

впливати на темпи процедур. Водночас це не замінює необхідність реальних реформ. Прискорення відбувається за рахунок політичної волі, але збереження стандартів залишається обов'язковою умовою.

У підсумку формується нова модель розширення, де політичні та інституційні чинники діють одночасно. Це дозволяє скоротити часові витрати без втрати змісту реформ. Саме така синхронізація визначає сучасний етап інтеграції України до ЄС.

2.2. Аналіз переговорного процесу щодо вступу України до Європейського Союзу

Дискурс навколо відносин «Україна – Європейський Союз» переважно будується навколо тези про необхідність засвоєння чи запозичення Україною європейських цінностей. Однак такий погляд ігнорує глибоку історичну ретроспективу. Україна ніколи не була зовнішнім об'єктом щодо європейської цивілізації. Навпаки, вона завжди залишалася її невід'ємною частиною, а спільні принципи поваги до людської гідності та свободи були загартовані протягом тривалої боротьби за незалежність.

Історичний досвід свідчить про глибоку вкоріненість європейського світогляду в українській суспільній свідомості. Від давніх традицій самоврядування до подій Революції Гідності українці послідовно підтверджували готовність до повноцінного об'єднання з європейськими інституціями. У цьому контексті вступ до ЄС постає як остаточне повернення України до ціннісного простору, який український народ виборював упродовж усієї своєї історії.

Шлях європейської інтеграції України пройшов тривалу еволюцію від формального партнерства початку 1990-х років до повноцінного переговорного процесу в умовах воєнного стану. Загалом, розвиток супроводжувався

оновленням правової бази та поглибленням інституційної взаємодії. Поступова відмова від декларативного підходу дозволила Києву та Брюсселю адаптувати державні механізми до вимог часу й забезпечити необхідну швидкість прийняття управлінських рішень.

Офіційне стратегічне визначення курсу України розпочалося з Постанови Верховної Ради України від 2 липня 1993 року «Про Основні напрями зовнішньої політики України», яка вперше на законодавчому рівні задекларувала мету набуття членства в Європейських Співтовариствах [35]. Практична реалізація цього курсу розпочалася з підписання 14 червня 1994 року Угоди про партнерство та співробітництво (УПС), яка стала правовим фундаментом двосторонніх відносин. УПС належала до категорії «змішаних угод», оскільки охоплювала компетенції як Співтовариств, так і їхніх держав-членів. Вона заклала основу для політичного діалогу та економічної співпраці, хоча і не містила прямої перспективи членства на той час [51, с. 199].

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році, включно зі створенням Поглибленої та всеохопної зони вільної торгівлі (англ. DCFTA), вивело відносини на новий рівень. Історичний етап сформував інституційний фундамент для майбутньої інтеграції, оскільки документ зобов'язав Україну до масштабного наближення національного законодавства до актів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС). Станом на кінець 2025 року загальний показник виконання Угоди сягнув 84% [14]. Такий результат свідчить про глибоку секторальну інтеграцію України в європейські ринки та виробничі ланцюги. Окрім економічного ефекту, Угода стала правовим інструментом фіксації геополітичного курсу та підтвердила системність євроінтеграційних прагнень української держави.

Повномасштабне вторгнення Росії 24 лютого 2022 року кардинально змінило динаміку щодо розширення ЄС. Вже 28 лютого 2022 року Україна подала заявку на членство, яка отримала негайну політичну підтримку лідерів Євросоюзу [60, с. 9]. У червні 2022 року держава отримала статус кандидата. Загалом етап було пройдено за чотири місяці, що є найшвидшим показником в

історії розширення, особливо порівняно з досвідом країн Західних Балкан, де аналогічні процедури тривали роками.

Унікальність цього етапу полягає в тому, що переговорна підготовка відбувається паралельно з функціонуванням держави в умовах повномасштабної війни. Це змінює класичну логіку розширення, де інтеграція зазвичай здійснюється в стабільному середовищі. У випадку України реформи реалізуються одночасно із забезпеченням базових функцій держави.

Рішення про відкриття переговорів Європейська Рада ухвалила у грудні 2023 року. Фактичний старт переговорного процесу відбувся у червні 2024 року під час першої Міжурядової конференції [14].

Динаміка євроінтеграційного процесу України забезпечується функціонуванням ефективної інституційної системи координації. Провідну роль у цій структурі відіграє Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, що діє у складі Секретаріату Кабінету Міністрів України. Його діяльність безпосередньо пов'язана з вимогами переговорного процесу, оскільки саме він забезпечує узгодженість позицій держави відповідно до логіки переговорних глав. Офіс є центральним органом, що забезпечує аналітичну та комунікаційну взаємодію між міністерствами України та інституціями ЄС. У межах переговорного процесу компетенція Офісу охоплює моніторинг виконання Угоди про асоціацію та координацію розробки переговорних позицій за всіма 33 главами майбутньої угоди про членство.

Переговорний процес структуровано відповідно до кластерного підходу ЄС, який передбачає об'єднання переговорних глав у тематичні блоки. Відкриття кожного з них відбувається за умови досягнення визначених початкових показників, тоді як їх закриття залежить від виконання кінцевих зобов'язань. Європейська Комісія у межах скринінгу формує аналітичні звіти та рекомендації, які слугують основою для подальших рішень держав-членів.

Значним інституційним викликом для державного апарату у 2023 році стала первинна оцінка стану імплементації актів права ЄС (селф-скринінг). У межах цього процесу було опрацьовано понад 28 тисяч правових актів

Європейського Союзу. Аудит дозволив виявити прогалини в національному законодавстві та розробити чіткий план подальшої гармонізації у всіх секторах регулювання. Проведення масштабного аналізу в умовах воєнного стану стало вагомим аргументом для Європейської Комісії. Завдяки результатам цієї оцінки Україна сформувала аналітичну базу для офіційного скринінгу з боку ЄС, що суттєво прискорило проведення технічних консультацій.

Етап двостороннього скринінгу було завершено 30 вересня 2025 року. Він виявився одним із найшвидших порівняно з іншими країнами-кандидатами. Процес розпочався 8 липня 2024 року із засідання за розділом 5 «Публічні закупівлі» та охопив 34 двосторонні зустрічі загальною тривалістю 66 днів. До роботи було залучено понад 70 державних інституцій, включно з представниками парламенту, уряду, судової системи, антикорупційних та правоохоронних органів. Результатом такої міжвідомчої взаємодії стали понад 700 тематичних презентацій та близько 9 тисяч сторінок детальних відповідей на запити Європейської Комісії. Про масштаб залучення кадрового ресурсу також свідчить робота над розділом 24 «Юстиція, свобода та безпека», де склад української делегації сягнув рекордних 343 фахівців [14].

Такий темп і глибина опрацювання *acquis* свідчать про високий рівень технічної готовності України до переговорів. Водночас це не усуває політичних бар'єрів, оскільки подальше просування залежить і від рішень держав-членів ЄС.

Переговорний процес супроводжується також фінансовими механізмами підтримки реформ. Для України ключову роль відіграє інструмент *Ukraine Facility*, який передбачає надання макрофінансової допомоги в обмін на виконання визначених реформ. У ширшому контексті політики розширення аналогічну функцію виконує інструмент ІРА ІІІ. Зазначений підхід створює прямий зв'язок між обсягами фінансування і фактичним прогресом у впровадженні європейських стандартів.

Попри високу динаміку інтеграції, подальший переговорний процес стикається із низкою викликів, які виходять за межі технічної готовності України. Перша група ризиків пов'язана із необхідністю внутрішнього

реформування самого Європейського Союзу. Масштабне розширення вимагає від ЄС перегляду фундаментальних управлінських механізмів, зокрема системи прийняття рішень (питання права вето), розподілу бюджетних асигнувань та кількості депутатських мандатів у Європарламенті. Без адаптації власних інституцій до роботи в розширеному форматі, Союз ризикує втратити керованість, що змушує Брюссель синхронізувати темпи прийняття нових членів із внутрішніми реформами.

Іншим вагомим бар'єром є політизація переговорного процесу через двосторонні суперечки з окремими державами-членами. Практика показує, що національні інтереси окремих країн можуть суттєво впливати на швидкість просування України за окремими переговорними главами. Використання євроінтеграційного треку для вирішення історичних, економічних чи транскордонних питань створює ризик штучного затягування процесу. Це вимагає від української дипломатії та органів публічного управління не лише технічної експертизи, а й здатності до складного маневрування задля збереження темпу інтеграції та недопущення перетворення переговорів на інструмент політичного тиску.

Водночас існують і внутрішні обмеження, пов'язані зі спроможністю державного апарату. Значне навантаження на інституції, дефіцит фахівців із досвідом роботи з *acquis*, а також ризик формального виконання зобов'язань без їх якісної імплементації можуть уповільнювати реальний прогрес.

Узагальнюючи, переговорний процес України з Європейським Союзом характеризується високою інтенсивністю та, з технічної точки зору, значним рівнем підготовки. Проте його подальша динаміка визначається ефективністю внутрішніх реформ і відповідними зовнішніми політичними факторами. Тож успішність інтеграції в контексті сьогодення напряму залежить від здатності імплементувати *acquis*, а також від ефективної взаємодії з інституціями ЄС та державами-членами.

2.3. Дослідження особливостей наближення законодавства України до норм права Європейського Союзу

Процес наближення законодавства України до норм права ЄС на сучасному етапі набув цілісного і послідовного характеру. Його вже не можна розглядати як одностороннє запозичення окремих норм. Після початку офіційного переговорного процесу він функціонує як складова загальної моделі інтеграції, де правова трансформація прямо пов'язана з інституційними змінами та політикою держави.

Перехід до цієї стадії був закріплений проведенням першої Міжурядової конференції 25 червня 2024 року. Саме з цього моменту наближення законодавства перестало бути допоміжним напрямом і стало частиною формалізованого переговорного механізму. Подальша динаміка підтвердила готовність держави діяти в нових умовах. Уже у вересні 2025 року Україна завершила двосторонні сесії скринінгу, що було позитивно оцінено Європейською Комісією як свідчення інституційної спроможності забезпечувати системні зміни навіть за умов воєнного стану [14].

Вихідною точкою цього етапу став селф-скринінг, який фактично перетворився на масштабну інвентаризацію національного законодавства. У межах цього процесу було підготовлено понад 9000 сторінок аналітичних матеріалів, що дозволило зіставити внутрішнє правове поле з вимогами *acquis* ЄС [14]. Такий підхід дав змогу не лише зафіксувати рівень відповідності, а й виявити конкретні прогалини у регулюванні. Результати цього аналізу стали основою для формування Національної програми адаптації законодавства до права Європейського Союзу (*acquis* ЄС), запуск якої у 2025 році визначив подальшу логіку реформ.

Національна програма адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (*acquis* ЄС) стала поворотним етапом у практичній організації процесу правової конвергенції. Відповідно до постанови Кабінету

Міністрів України № 438 від 1 квітня 2026 року, цей документ закріпив перехід до єдиного формату планування реформ, одночасно скасувавши План заходів з виконання Угоди про асоціацію, який діяв раніше [32]. Таким чином, усі зобов'язання щодо наближення законодавства були систематизовані в межах одного інструменту реалізації державної політики.

Програма базується на результатах офіційного селф-скринінгу та враховує «бенчмарки» (контрольні показники), встановлені Європейською Комісією для кожної з переговорних глав. Структурно документ охоплює понад тисячу сторінок і містить деталізований перелік із 1875 завдань, що передбачають імплементацію 1699 актів *acquis* ЄС. За своєю логікою він відтворює структуру переговорного процесу, оскільки заходи згруповані за відповідними кластерами, із концентрацією на «фундаментальних» сферах [48].

Схвалення цього плану означає перехід до стадії глибокої імплементації, де кожне завдання має чітко визначені дедлайни та відповідальних виконавців. Амбітною метою держави є фіналізація процесу гармонізації національного права з вимогами ЄС уже до 2027 року (з урахуванням необхідних перехідних періодів). Для забезпечення прозорості та оперативного контролю за виконанням завдань використовується оновлена цифрова платформа «Пульс вступу», яка функціонує як інструмент моніторингу та міжвідомчої координації. Ця інформаційна система дозволяє в реальному часі відстежувати прогрес, здійснювати координацію між відомствами та вчасно реагувати на зауваження Європейської Комісії. Координаційні функції та регулярний моніторинг покладено на Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, що гарантує єдність підходів у межах усієї системи державної влади.

На цьому тлі наближення законодавства до норм права ЄС слід розглядати як процес правової конвергенції, що має декілька рівнів реалізації. Виявлені у межах скринінгу розбіжності потребують різних підходів до їх усунення, що зумовлює необхідність розмежування адаптації, гармонізації та уніфікації. Адаптація означає пристосування національних норм до зовнішніх вимог. Гармонізація, своєю чергою, спрямована на усунення суперечностей між

правовими системами та забезпечення їх узгодженості. Уніфікація передбачає запровадження однакових правил регулювання [13, с. 46]. Для України в умовах набуття статусу кандидата визначальним стає динамічний характер апроксимації, оскільки право ЄС постійно трансформується та докорінно переглядається у відповідь на нові виклики, вимагаючи постійної актуалізації реформ. Відповідно, наближення законодавства набуває характеру безперервного процесу, де ключовим стає не факт імплементації, а здатність підтримувати її актуальність.

Механізми наближення суттєво різняться залежно від юридичної природи актів вторинного права ЄС, що вимагає глибокого розуміння природи Директив та Регламентів. Процес транспозиції Директив дозволяє державі зберігати певну частку суверенітету у контексті інтеграції, оскільки ці акти встановлюють лише обов'язковий результат, залишаючи національним органам свободу вибору форм і методів його досягнення. Водночас Регламенти мають природу актів прямої дії (*direct applicability*) та покликані забезпечувати уніфікацію законодавства, проте для України на етапі кандидатства вони не володіють властивістю прямого застосування [41]. Це спричиняє значні складнощі, адже законодавець вимушений використовувати метод копіювання положень Регламентів у національні акти, що не завжди дозволяє повною мірою врахувати прямий ефект та прецедентну практику Суду ЄС.

Ідентифікація таких невідповідностей здійснюється в межах селф-скринінгу, який дає змогу виявити сфери, де регулювання або повністю відсутнє, або суттєво суперечить європейським стандартам [41]. Заповнення таких прогалів відбувається через системну правотворчу діяльність. Тож особливого значення набувають якість юридичного перекладу та коректність використання термінології, оскільки будь-яка неточність може викривити зміст імplementованої норми та ускладнити подальше правозастосування [36, с. 625-626].

Ефективність наближення законодавства до стандартів ЄС безпосередньо залежить від злагодженості взаємодії між Кабінетом Міністрів та Верховною

Радою України. Після початку офіційних переговорів про вступ ця співпраця трансформувалася у специфічний механізм «прискореного» проходження законопроектів. Ключовим елементом тут виступає Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, який виконує роль головного фільтра та експертного центру. Кожен законопроект, що належить до сфери *acquis*, проходить ретельну перевірку на відповідність праву ЄС ще на етапі розробки в міністерствах, що дозволяє уникнути правових дисонансів у майбутньому.

На рівні Парламенту критичну роль відіграє Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу. Його взаємодія з Урядом базується на принципі «єдиного голосу»: законопроекти, які отримали позитивний висновок Кабінету Міністрів щодо відповідності європейському праву, отримують пріоритет у порядку денному сесій. Така синхронізація дозволяє долати традиційні бюрократичні бар'єри та політичний спротив. Особливо показовим є впровадження практики спільних засідань профільних комітетів Ради та представників відповідних міністерств, де технічні деталі директив узгоджуються ще до винесення документа на перше читання.

У звіті Європейської Комісії за 2025 рік цей «інституційний тандем» Уряду та Парламенту відзначається як один із вирішальних чинників, що дозволив Україні зберегти динаміку реформ навіть в умовах воєнного стану, демонструючи зрілість державної системи та її здатність до швидкої трансформації [85].

Попри досягнутий прогрес, процес наближення законодавства супроводжується низкою системних викликів. Одним із найбільш недооцінених, але фундаментальних бар'єрів слід виділити питання автентичного перекладу та тлумачення. Право ЄС має власну унікальну термінологію, яка часто не має прямих аналогів в українській правовій доктрині. Неточний переклад директиви або хибне тлумачення специфічного юридичного терміна може призвести до викривлення суті норми під час її імплементації. У підсумку це створює ситуацію, коли формально прийнятий закон не забезпечує того результату, якого очікує Європейська Комісія, що згодом може стати перешкодою для успішного

проходження моніторингу.

Паралельно з цим гостро постає питання інституційної пам'яті та експертного потенціалу. Проведення якісної правової експертизи на відповідність стандартам ЄС потребує фахівців, які володіють знаннями не лише національного права, а й глибоким розумінням прецедентної практики Суду ЄС. На сьогодні спостерігається значний дефіцит таких експертів усередині державного апарату. Висока плинність кадрів, спричинена воєнними викликами та недостатньою конкурентністю державної служби, призводить до втрати інституційної пам'яті: досвід, набутий під час селф-скринінгу або підготовки переговорних позицій, часто не накопичується в системі, а поступово втрачається разом із фахівцями, які переходять у приватний сектор.

Наближення до стандартів ЄС вимагає повної прозорості, особливо у таких чутливих сферах, як публічні закупівлі, управління державними активами та контроль за фінансами. Впровадження жорстких вимог щодо підзвітності та автоматизації процесів часто натрапляє на опір з боку окремих груп інтересів, які звикли до закритих механізмів прийняття рішень. Такий саботаж може виявлятися у внесенні деструктивних поправок до законопроектів на стадії другого читання або у затягуванні прийняття підзаконних актів, необхідних для реалізації євроінтеграційних законів. Отже, успішна апроксимація залежить як від швидкості роботи Парламенту, так і від узгодженості правових, інституційних і політичних рішень, що визначають реальну здатність держави забезпечити результат.

Висновки до розділу 2

У другому розділі досліджено трансформацію статусу України як держави-кандидата на членство в Європейському Союзі в умовах зміни підходів до політики розширення. Проведений аналіз показує, що після 2022 року

розширення перестало сприйматися як технічна процедура і набуло чітко вираженого безпекового та політичного змісту. Україна в цьому процесі виступає не лише об'єктом інтеграції, а й чинником, який впливає на зміну самої логіки розширення ЄС.

Встановлено, що повномасштабна війна стала каталізатором перегляду ролі розширення в системі політики Європейського Союзу. Інтеграція нових держав почала розглядатися як інструмент стабілізації європейського простору. Це зумовило прискорення політичних рішень щодо України та зміщення акценту з формальних процедур на стратегічну доцільність.

Аналіз переговорного процесу показав, що Україна змогла забезпечити високий темп підготовки до членства навіть в умовах воєнного стану. Поєднання інституційної мобілізації та політичної підтримки з боку ЄС дозволило перейти від декларативної інтеграції до практичної реалізації переговорного механізму. Проведення селф-скринінгу, швидке проходження двостороннього скринінгу та формування переговорної структури підтверджують здатність українського державного апарату працювати в інтенсивному режимі.

Окрему увагу приділено процесу наближення законодавства до *acquis* ЄС, який на сучасному етапі набув системного характеру. Його зміст полягає не лише у формальному прийнятті нормативних актів, а у забезпеченні їх узгодженості, практичного застосування та відповідності динаміці розвитку права ЄС. Запровадження єдиної Національної програми адаптації законодавства свідчить про перехід до централізованої моделі управління реформами.

Разом з тим встановлено, що попри значний прогрес, процес інтеграції супроводжується низкою обмежень. До них належать як внутрішні фактори, пов'язані з кадровим забезпеченням та якістю імплементації, так і зовнішні, зокрема залежність від політичних рішень держав-членів ЄС та необхідність реформування самого Союзу.

Узагальнюючи результати дослідження в межах даного розділу, можна стверджувати, що сучасний етап інтеграції України до Європейського Союзу формує нову модель розширення. Вона поєднує політичну рішучість із

технічною підготовкою та передбачає паралельність реформ і переговорів. Новий підхід дозволяє скорочувати часові межі інтеграції без втрати змісту трансформацій, проте вимагає збереження стабільності інституційної системи та послідовності державної політики.

РОЗДІЛ 3. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

3.1. Особливості проблеми виконання Україною критеріїв членства в Європейському Союзі

Умови набуття членства в Європейському Союзі традиційно визначаються через історично сформовану систему критеріїв. Вони формують відповідний комплекс вимог до політичної, економічної та інституційної спроможності держави-кандидата. Для України цей процес набуває особливого змісту, оскільки реалізація відповідних вимог відбувається в умовах повномасштабної війни та постійного навантаження на державний апарат. Така ситуація, своєю чергою, змінює звичну логіку підготовки до вступу і висуває нові вимоги до якості та стійкості реформ.

На відміну від попередніх хвиль розширення, український кейс поєднує високу інтенсивність змін із обмеженими ресурсами та невизначеністю. У такій ситуації виконання критеріїв членства передбачає здатність держави забезпечити стабільну роботу інституцій та незворотність проведених змін.

Особливість сучасного етапу полягає в тому, що швидкість інтеграційних процесів починає конкурувати з їх якістю. З одного боку, Україна демонструє високі темпи адаптації до вимог Європейського Союзу. З іншого боку постає питання глибини цих змін, а також їх здатності витримувати довгострокове навантаження.

Проведений аналіз свідчить, що динаміка інтеграції у 2022 році стала результатом попередніх системних реформ, реалізованих в межах Угоди про асоціацію. Успішна адаптація законодавства у сферах митного союзу (96% виконання), енергетики (79%) та юстиції (93%) створила базу, яка дозволила Україні швидко пройти етап скринінгу. Секторальна інтеграція, зокрема

приєднання до енергомережі ENTSO-E та запровадження режиму «транспортного безвізу», фактично інтегрувала Україну у спільний простір ЄС ще до завершення переговорного процесу [14].

Фундаментом для переходу до стадії переговорів стало системне виконання Угоди про асоціацію. Станом на 2025 рік загальний рівень виконання зобов'язань досяг 84%, продемонструвавши зростання на 3% порівняно з попереднім роком.

Статистика виконання за окремими сферами, зокрема такими, як «статистика» (100%) та «інтелектуальна власність» (98%), підтверджує високий рівень готовності України до секторальної інтеграції [14].

Інтенсивність підготовки до вступу підтверджується темпами переговорного процесу. Двосторонній скринінг тривав менше ніж 15 місяців, що є значно швидшим порівняно з досвідом країн Західних Балкан (де переговорний процес нерідко уповільнювався через двосторонні суперечки або недостатню динаміку внутрішніх перетворень). Такий результат став можливим завдяки концентрації адміністративних ресурсів і орієнтації на фактичні результати реформ, а не суто на формальне виконання вимог.

Український державний апарат продемонстрував надзвичайну стійкість в умовах воєнного стану. Навіть під час бойових дій органи влади забезпечили безперервність законотворчої роботи. Використання цифрових інструментів, зокрема системи «Пульс вступу», забезпечило прозорість моніторингу та координації виконання *acquis*. Це дозволило Європейській Комісії у 2025 році зафіксувати позитивну динаміку за всіма переговорними напрямками [14].

Стрімка динаміка політичних рішень щодо надання Україні статусу кандидата та подальшого відкриття переговорів про вступ ґрунтувалася на конкретних показниках прогресу у виконанні семи структурних реформ, визначених Європейською Комісією у червні 2022 року [73].

У сфері верховенства права було оновлено підходи до формування Конституційного Суду. Основним досягненням на цьому напрямі стало запровадження прозорого механізму добору суддів із залученням Дорадчої групи

експертів. Новий порядок передбачає попередній відбір кандидатів на основі оцінки їхньої доброчесності та професійних компетенцій у повній відповідності до рекомендацій Венеційської комісії [42, с. 336-337; 86, с. 34]. Процедура першочергово спрямована на мінімізацію політичного впливу на формування складу органу конституційної юрисдикції.

Паралельно відбувався процес відновлення функціональності органів судового врядування. Забезпечення повноцінної роботи Вищої ради правосуддя (ВРП) та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККС) створило умови для верифікації доброчесності всього суддівського корпусу. Ключовим етапом стало завершення перевірки кандидатів до ВРП Етичною радою та формування нового складу ВККС у 2023 році, що відбулося після дворічної перерви в її діяльності. Відновлення роботи цих інституцій дозволило поновити процедури кваліфікаційного оцінювання та заповнення вакантних посад, що безпосередньо впливає на рівень суспільної довіри до системи правосуддя.

Антикорупційна інфраструктура також зазнала інституційного посилення. Інституційну стабільність антикорупційної системи було зміцнено шляхом завершення конкурсних відборів на ключові керівні посади. Призначення очільників Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) забезпечило сталу роботу інфраструктури з протидії корупції на найвищому рівні. У 2023 році САП отримала статус окремої юридичної особи. Це рішення остаточно відокремило інституцію від структури Офісу Генерального прокурора та дозволило мінімізувати ризики процесуального втручання в її діяльність [82]. Відповідно до даних, наведених у звіті про виконання Угоди про асоціацію за 2025 рік, на законодавчому рівні передбачено поетапне збільшення штатної чисельності НАБУ на 300 осіб протягом 2024–2026 років для посилення операційної спроможності бюро [14].

У сфері медіарегулювання та деолігархізації відбулися суттєві зміни. Ухвалення Закону «Про медіа» [34] забезпечило гармонізацію національних норм із Директивою про аудіовізуальні медіапослуги (Audiovisual Media Services

Directive) [59], що дозволило посилити прозорість інформаційного простору. Антиолігархічна реформа була доповнена введенням у дію у вересні 2025 року Закону «Про лобіювання» [33] та запуском Реєстру прозорості. Згадані заходи створюють правові бар'єри для неpubлічного впливу фінансово-промислових груп на державне управління.

Окрему роль у переговорному процесі відіграло врегулювання питань національних меншин. У травні 2025 року було затверджено План заходів щодо захисту прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот), що передбачає реалізацію 122 пунктів для забезпечення рівності та збереження культурної ідентичності. Документ базується на рекомендаціях Венеційської комісії та запроваджує механізми захисту мовних і культурних прав. Його імплементація стала вагомим аргументом для досягнення консенсусу в Європейській Раді щодо подальшої інтеграції України і створила передумови для відкриття переговорних кластерів.

Реформа місцевого самоврядування в Україні станом на 2025-2026 роки демонструє суттєву трансформацію інституційної спроможності територіальних громад, що дозволило Європейській Комісії підвищити оцінку готовності країни у сфері регіональної політики та координації структурних інструментів з «обмеженого прогресу» до «певного рівня підготовки» [83].

Спираючись на результати аналітичної роботи Малиновського В. Я., ключовим досягненням залишається успішна фіскальна децентралізація, завдяки якій муніципалітети наразі відповідальні за понад 31% усіх публічних витрат, що становить 12,5% ВВП (показник, який перевищує середні значення країн ОЕСР) [23, с. 16]. Такий рівень ресурсної автономії безпосередньо корелює з фундаментальними критеріями членства в ЄС, забезпечуючи життєздатність демократичних інституцій на локальному рівні [12]. Паралельно Україна досягла значного прогресу у цифровізації муніципальних послуг, забезпечивши доступ до 165 електронних сервісів, 76 з яких інтегровано у застосунок «Дія». Окрім того, було впроваджено цифрову екосистему управління відновленням DREAM, що забезпечує прозорий облік відновлення та використання коштів у межах

Ukraine Facility [14].

Попри значні успіхи, аналіз поточної моделі врядування виявляє низку критичних бар'єрів та невиконаних вимог Європейської Комісії, що загрожують правовій визначеності та принципу субсидіарності. Найгострішою проблемою залишається відсутність законодавчо закріпленого механізму адміністративного нагляду за законністю рішень органів місцевого самоврядування, що в європейській практиці реалізується через модель префектів. Запровадження інституту префектів вимагає внесення змін до Конституції України, що наразі обмежено правовим режимом воєнного стану. З огляду на це, ЄС наполягає на створенні системи «адміністративної опіки» для забезпечення єдності правового простору.

Крім того, залишається незавершеним чітке законодавче розмежування власних та делегованих повноважень, що заплановано до реалізації лише у І кварталі 2026 року через оновлення Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» [12].

Особливе занепокоєння викликає незавершеність реформи на регіональному рівні, де зберігається архаїчна «президентська вертикаль» у вигляді місцевих державних адміністрацій, що тимчасово трансформовані у військові адміністрації. Така структура створює ризики рецентралізації та суперечить принципам багаторівневого врядування (multi-level governance), оскільки обласні ради досі позбавлені власних виконавчих органів і змушені делегувати повноваження державним структурам.

Для виправлення цієї диспропорції Дорожня карта реформи державного управління передбачає проведення дослідження щодо надання територіальним громадам статусу юридичної особи, що має посилити їхню автономію та підзвітність у правовідносинах. Створення стабільної системи стратегічного планування, що поєднує просторовий розвиток із бюджетними ресурсами та вимогами Public Investment Management, є необхідною умовою для переходу до повноцінної Політики згуртованості ЄС. Лише за умови впровадження ефективного нагляду, завершення розмежування компетенцій за принципом

субсидіарності та модернізації регіонального врядування Україна зможе виконати проміжні бенчмарки переговорних глав [12; 14].

Окремим викликом для збереження демократичної стабільності України в контексті критеріїв членства в ЄС залишається питання проведення загальнонаціональних виборів. З боку окремих міжнародних партнерів та інституцій спостерігається запит на підтвердження демократичної легітимності влади через електоральні процеси. Проте реалізація виборчого права в умовах повномасштабної агресії стикається з критичними бар'єрами, які унеможливають дотримання міжнародних стандартів ОБСЄ та Ради Європи.

Ключовою перешкодою є неможливість гарантування безпеки учасників виборчого процесу в умовах постійної загрози обстрілів. Крім того, значна частина електорату перебуває в лавах Збройних Сил, за кордоном або на тимчасово окупованих територіях, що робить практично неможливим забезпечення принципу всезагальності та рівності виборчого права. Проведення виборів без належної інклюзивності може підірвати їхню легітимність та створити підґрунтя для внутрішньої дестабілізації, що прямо суперечить інтересам національної безпеки.

Позиція української сторони, яка знаходить розуміння у більшості офіційних звітів ЄС 2025–2026 років, ґрунтується на тому, що демократія під час війни проявляється через збереження свободи слова, активність громадянського суспільства та функціонування Парламенту, а не лише через формальні процедури голосування. Відповідно до європейських норм, пріоритетом на поточному етапі є розробка комплексного плану післявоєнного відновлення виборчої інфраструктури та актуалізація Реєстру виборців. Зазначені заходи дозволять провести вільні та справедливі вибори одразу після стабілізації безпекової ситуації, забезпечивши повну відповідність Копенгагенським критеріям без ризику для життя громадян.

Узагальнюючи, виконання Україною критеріїв членства в Європейському Союзі характеризується поєднанням високої динаміки реформ і наявності структурних обмежень, притаманних як внутрішній системі врядування, так і

умовам воєнного стану. З одного боку, держава демонструє здатність швидко адаптувати інституції до вимог *acquis* ЄС, підтримувати функціонування ключових демократичних механізмів та забезпечувати безперервність реформ навіть в умовах безпекової кризи. З іншого боку, окремі сфери, насамперед пов'язані з конституційною архітектурою, регіональним врядуванням та повною імплементацією принципу субсидіарності, залишаються незавершеними та потребують системного доопрацювання.

3.2. Реформа публічного управління і державної служби, як необхідна умова вступу до ЄС

Реформа публічного управління та державної служби є складовою першого переговорного кластера «Фундаментальні засади» (Fundamentals). Європейська Комісія розглядає спроможність державного апарату як базову умову для впровадження правової бази ЄС у будь-якій сфері. Саме адміністративна система забезпечує перехід від політичних рішень до їх практичної реалізації, тому будь-які недоліки в роботі адміністративних інституцій автоматично нівелюють прогрес у сферах фінансового контролю, екологічних стандартів чи функціонування внутрішнього ринку.

У звіті про прогрес України за 2024 рік підкреслено, що здатність українських державних інституцій зберігати результативну та якісну функціональність в умовах війни є вагомим результатом. Водночас подальший рух до членства в ЄС потребує зміни підходів до організації роботи та посилення фахового потенціалу державних службовців [84]. У такому контексті реформа публічного управління виступає базовою умовою для прогресу в інших переговорних розділах, а успіхи в її реалізації напряду корелюються із практичним впровадженням до національного законодавства актів права Європейського Союзу.

Оцінювання якості державного управління здійснюється через концепцію належного врядування (good governance). Методологічну базу концепції становлять стандарти ООН та ОЕСР, де верховенство права і публічна підзвітність є основними показниками якості врядування. Належне врядування передбачає перехід від декларативних норм до практичної здатності інституцій забезпечувати прозорість процесів, ухвалювати рішення на основі доказових даних та нести відповідальність за результати їх імплементації [8, с 97].

Реалізація концепції належного врядування ґрунтується на залученні громадян до розробки публічних політик та забезпеченні транспарентності роботи державних інституцій. Це не лише зміцнює демократичну легітимність влади, а й створює дієві механізми суспільного контролю, що є критичною вимогою для держав-кандидатів. Ефективність урядування в цьому контексті вимірюється через раціональне управління державними ресурсами та перехід до моделі result-based management (управління за результатами), що дозволяє державі оперативно реагувати на запити бізнесу та громадянського суспільства [8, с. 97-98]. Окрему увагу приділено принципам справедливості та інклюзивності, які виступають гарантими рівного доступу до публічних послуг і запобігають будь-яким формам дискримінації в адміністративній практиці. Застосування консенсусного підходу дозволяє уряду мінімізувати соціальні конфлікти через інклюзивний діалог під час ухвалення стратегічних рішень.

Впровадження цих стандартів докорінно змінює логіку державного управління, за якої відбувається перехід від пострадянської моделі на користь філософії «сервісної держави».

В українських умовах ці принципи реалізуються через цифровізацію та модернізацію адміністративних процедур. Зокрема, прийняття Закону про адміністративну процедуру, відповідно до європейських норм, встановило єдині правила взаємодії між державою і громадянами та закріпило гарантії захисту прав приватних осіб [84]. Орієнтація на клієнта в публічному секторі передбачає трансформацію державних установ у сервісно орієнтовані структури, здатні оперативно адаптувати внутрішні операційні процеси до актуальних викликів. У

цьому контексті цифровізація виступає не лише інструментом зменшення адміністративного навантаження, а й механізмом забезпечення прозорості та швидкості обробки запитів.

Окремим проявом цієї трансформації стала цифровізація сфери державних послуг, в якій Україна демонструє особливий прогрес. Портал і мобільний застосунок «Дія», інтегрувавши понад 125 електронних послуг, фактично змінили парадигму взаємодії держави з громадянами, забезпечили юридичну рівнозначність цифрових документів їхнім паперовим аналогам. Технологічне підґрунтя цієї системи формує «Трембіта», яка дозволяє автоматизувати обмін даними між реєстрами та впроваджувати принцип «once-only», що суттєво знижує корупційні ризики та адміністративне навантаження.

Інституційна стабільність вимагає чіткого розмежування політичного та адміністративного рівнів управління. Відповідно до підходів SIGMA, політичне керівництво визначає стратегічні пріоритети і несе відповідальність за них, тоді як державна служба забезпечує безперервність управління та підготовку рішень [8, с. 99]. Така модель, своєю чергою, дозволяє зберігати інституційну пам'ять і уникати залежності від політичних змін.

Меритократичний підхід, заснований на конкурсному відборі та оцінці результатів роботи, обмежує можливості зовнішнього впливу і підтримує професійність апарату.

Професійна та політично нейтральна державна служба формує основу сучасної адміністративної системи, в якій пріоритет надається законності та службовій етиці, а не особистим чи партійним інтересам. Попередній досвід показує, що висока плинність кадрів на керівних посадах у періоди політичних змін призводила до втрати інституційної пам'яті та сповільнення євроінтеграційних процесів. Це підтверджує необхідність формування стабільного та професійного управлінського апарату.

У відповідь на ці виклики реформа державної служби зосереджена на підвищенні її привабливості та прозорості. Зокрема, оновлення системи оплати праці передбачає відхід від моделі, де переважали премії та надбавки, що

створювало залежність працівника від безпосереднього керівництва. Нова структура, у якій посадовий оклад становить близько 70% заробітку і визначається складністю роботи та рівнем відповідальності, робить систему більш передбачуваною і зрозумілою. Такий підхід безумовно сприяє залученню кваліфікованих фахівців і зменшує відтік кадрів у приватний сектор чи міжнародні проєкти.

Паралельно впроваджується принцип меритократії, що передбачає конкурсний відбір, чіткі критерії оцінки результативності та залежність кар'єрного просування від професійних досягнень. У поєднанні з гарантіями захисту від політично вмотивованих звільнень це формує більш стійку кадрову основу державного управління. Як зазначено у звіті про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2025 рік, поєднання гідної винагороди з можливостями професійного розвитку безпосередньо впливає на інституційну стійкість держави [14].

Окрему роль у цій трансформації відіграє цифровізація кадрового управління. Запровадження системи HRMIS (Human Resource Management Information System) забезпечує централізацію даних про державних службовців і створює єдину інформаційну базу для всієї системи. Це дозволяє в режимі реального часу отримувати дані про структуру апарату, наявні вакансії та рівень завантаженості працівників.

Практичне значення HRMIS виходить за межі облікової функції. Система мінімізує можливості для зловживань, зокрема унеможлиблює існування фіктивних посад, оскільки всі виплати пов'язані з конкретними електронними профілями. Автоматизація розрахунків відповідно до встановлених правил також знижує ризики непрозорих нарахувань. Крім того, аналітичні можливості системи дозволяють уряду приймати рішення, базуючись на статистичних даних. До прикладу, можна чітко спрогнозувати потребу у фахівцях певного профілю для роботи з конкретними главами *acquis* або проаналізувати причини плинності кадрів у певних регіонах. Для Європейської Комісії наявність такої системи є доказом того, що Україна здатна надавати достовірну звітність про свій прогрес.

Ефективність цих змін оцінюється в межах підходів SIGMA, де професійність, стабільність і прозорість державної служби розглядаються як базові показники зрілості адміністративної системи. Відповідні моніторингові звіти використовуються Європейською Комісією для аналізу готовності країн-кандидатів до членства. У цьому контексті принципи SIGMA виступають не лише інструментом оцінювання, а й орієнтиром для побудови спроможної системи державного управління.

Відповідно до останніх моніторингових звітів SIGMA, в Україні поступово формується цілісна стратегічна рамка реформи, у межах якої якість планування безпосередньо впливає на обґрунтованість урядових рішень. Центральну роль у цьому процесі відіграє «Центр уряду» в особі Секретаріату Кабінету Міністрів України, який забезпечує координацію галузевих політик та їхню критичну узгодженість із середньостроковим бюджетним плануванням [74].

Водночас управління державними фінансами виступає фінансовим каркасом адміністративної спроможності, де прозоре бюджетування та зовнішній аудит є запобіжниками макроекономічної нестабільності. Гармонізація стандартів державних закупівель із директивами ЄС підтверджує готовність України до участі у складних фінансових механізмах Європейського Союзу [74].

Попри те, що війна змістила політичні пріоритети в бік нагальних оборонних потреб, збереження послідовності адміністративної реформи залишається необхідною умовою просування в межах кластеру «Fundamentals». Закон України «Про державну службу» закріпив модель, що базується на принципі заслуг і відокремленні адміністративних посад від політичного впливу. Водночас повне відновлення конкурсних процедур розглядається як наступний крок, необхідний для забезпечення стабільності державного апарату.

3.3. Аналіз інструментів підтримки Європейського Союзу країні кандидату, як умова вступу України до ЄС

Процес набуття членства в Європейському Союзі передбачає політичне виконання критеріїв вступу та інституційну трансформацію держави. Фінансова і технічна підтримка ЄС є важливою складовою цього процесу та має стратегічне значення для України, оскільки вона є кандидатом на вступ до ЄС. На сучасному етапі набуття членства інструменти підтримки спрямовані на проведення структурних реформ і зміцнення інституційної спроможності.

Центральною особливістю поточної взаємодії є застосування принципу «кондиційності» (conditionality), за якого доступ до ресурсів ЄС залежить від досягнення конкретних результатів у наблизенні законодавства до *acquis* та оновленні системи публічного управління. З огляду на це, фінансова підтримка слугує й засобом зовнішньої оцінки ефективності системи державного управління.

Система підтримки ЄС для України має багаторівневу структуру і охоплює макрофінансову допомогу, передвступні інструменти, проекти міжнародної технічної допомоги та секторальні програми. Ці напрями формують єдину рамку взаємодії.

Інструмент передвступної допомоги (Instrument for Pre-accession Assistance, IPA III), запроваджений Регламентом (ЄС) 2021/1529 [75], виступає основним фінансовим механізмом Європейського Союзу для підтримки країн-бенефіціарів у процесі підготовки до членства в межах бюджетного періоду 2021–2027 років [56]. Метою цього інструменту є надання фінансової та технічної підтримки для проведення політичних, інституційних, правових, адміністративних, соціальних і економічних реформ. Вони спрямовані на узгодження національної системи з цінностями ЄС та поступове наблизення до його норм і політик. IPA III функціонує за принципом «пріоритетності основ» (fundamentals first), що означає зосередження на верховенстві права, захисті фундаментальних прав і зміцненні демократичних інституцій.

Перехід України від використання Інструменту сусідства, розвитку та

міжнародного співробітництва (NDICI – Global Europe) до IPA III відображає зміну підходу до співпраці з ЄС. Якщо NDICI орієнтований на ширше коло партнерів у межах Європейської політики сусідства, то IPA III безпосередньо пов'язаний із політикою розширення [55]. Така трансформація фіксує зміну статусу України, зокрема, вона переходить від ролі зовнішнього партнера до позиції держави, що розглядається як майбутній член Європейського Союзу. IPA III виконує підготовчу функцію для українського державного апарату, формуючи навички управління фінансовими інструментами ЄС. Цей перехід закладає базисну основу для подальшої роботи зі структурними та інвестиційними фондами після набуття членства.

Важливе місце у процесі зміцнення інституційної спроможності займають спеціалізовані підінструменти, такі як TAІEX (Technical Assistance and Information Exchange) та Twinning. Вони забезпечують прямий обмін знаннями та практичним досвідом між фахівцями держав-членів ЄС і їхніми українськими колегами.

TAІEX діє як механізм швидкого реагування, який надає короткострокову технічну допомогу за запитами органів влади. Його застосовують для оцінки законопроектів і наближення національної правової бази до стандартів ЄС. У 2025 році цей механізм був використаний для розробки стратегічної дорожньої карти інтеграції України до Європейського дослідницького простору [14].

Twining орієнтований на довгострокове зміцнення адміністративних структур через партнерство між відповідними відомствами України та держав-членів ЄС. Його модель ґрунтується на прямій міждержавній співпраці, у межах якої іноземні експерти супроводжують впровадження реформ у діяльності українських інституцій. Обидва інструменти відіграють суттєву роль у процесі наближення України до членства в Європейському Союзі та забезпечують практичну підтримку в посиленні інституційних перетворень.

Інструменти технічної допомоги забезпечують цільову експертну підтримку окремих державних органів, тоді як комплексна трансформація інфраструктури та економіки реалізується через Ukraine Facility.

Програма розрахована на період 2024–2027 років із загальним бюджетом 50 мільярдів євро. Вона поєднує фінансування з вимогою проведення структурних реформ і базується на механізмі кондиційності, за яким кошти надаються залежно від виконання визначених індикаторів прогресу. За позитивної оцінки Європейською Комісією кошти спрямовуються до державного бюджету.

Архітектура Ukraine Facility складається з трьох взаємопов'язаних компонентів. Перший передбачає пряму бюджетну підтримку для реалізації Плану України та забезпечення макрофінансової стабільності. Другий компонент формує інвестиційну основу для залучення державного й приватного капіталу через гарантії та механізми змішаного фінансування. Третій охоплює технічну допомогу та заходи з розвитку інституційної спроможності органів влади, що сприяють адаптації національної системи до стандартів Європейського Союзу [76].

План України виконує роль стратегічної дорожньої карти відновлення і модернізації та визначає напрямки підготовки до вступу в ЄС [30]. Серед пріоритетів залишається реформа публічного управління, зокрема відновлення конкурсів на державну службу та впровадження системи управління людськими ресурсами. Окремо акцент зроблено на зміцненні антикорупційної інфраструктури і подальшій цифровізації державних послуг.

Для реалізації та моніторингу проєктів використовується екосистема DREAM, яка забезпечує прозоре планування і контроль інвестицій. Вона підтримується багаторівневою системою нагляду, що включає незалежну Ревізійну раду. Вона підтримує Європейську Комісію у запобіганні порушенням і конфліктам інтересів. Додатково прозорість гарантується регулярною звітністю та доступом до інформації для інституцій ЄС, зокрема Європейського офісу із запобігання шахрайству (OLAF) [30].

На національному рівні функцію центрального контактного пункту та загальну координацію впровадження інструменту здійснює Міністерство економіки як Національний координатор. Державна аудиторська служба України

виконує роль Служби координації боротьби із шахрайством та забезпечує взаємодію з Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству. Протягом 2025 року ця служба опрацювала сотні повідомлень про невідповідності через спеціалізовану Систему управління порушеннями, що дозволило оперативно реагувати на потенційні ризики. Рахункова палата України, яка як вищий орган фінансового контролю координує свою діяльність із Ревізійною радою та проводить аудити відповідно до міжнародних стандартів, відіграє важливу роль у системі зовнішнього контролю. Міністерство фінансів України забезпечує верифікацію досягнення якісних та кількісних показників перед кожним запитом на виділення коштів, що забезпечує дотримання принципу кондиційності.

Додатковим елементом системи фінансової підтримки є участь України в секторальних програмах ЄС, зокрема Horizon Europe, Erasmus+, LIFE та Програмі єдиного ринку. Ці інструменти фактично забезпечують «м'яку» інтеграцію країни, дозволяючи українським інституціям, бізнесу та науковій спільноті функціонувати в єдиному європейському просторі вже зараз, ще до офіційного підписання Угоди про членство. Через програми обміну та спільні проекти формується також новий рівень адміністративної практики. Державні службовці отримують практичний досвід роботи в європейському середовищі.

Проекти міжнародної технічної допомоги (МТД) функціонують як окремий інструмент підтримки, що допомагає державним органам виконувати складні та об'ємні завдання. Вони застосовуються у випадках, коли міністерствам бракує вузькоспеціалізованої експертизи або внутрішніх ресурсів для підготовки складних аналітичних і нормативних матеріалів. На відміну від Ukraine Facility, який формує загальну фінансову рамку, МТД орієнтована на точкове залучення експертної допомоги. Це особливо важливо в умовах переговорного процесу, коли необхідно у стислі строки провести селф-скринінг законодавства та підготувати аналітичні матеріали до кожного переговорного розділу.

На практиці цю підтримку забезпечує низка спеціалізованих проєктів.

Ukraine2EU надає експертний супровід переговорного процесу, допомагаючи державним службовцям узгоджувати національне законодавство з нормами ЄС та готувати позиційні документи для зустрічей у Брюсселі. Проєкт EU4PAR зосереджений на системі державного управління. Він охоплює стратегічне планування та стандарти державної служби, сприяючи впровадженню реформ відповідно до принципів належного врядування ЄС.

Сектор правосуддя та верховенства права підтримує проєкт PRAVO–Justice, експерти якого беруть участь у підготовці реформ судової системи та гармонізації процесуального законодавства. Додатково значну роль у секторальних реформах відіграє німецьке товариство GIZ, яке надає технічну експертизу в секторальних реформах.

Проєкти міжнародної технічної допомоги виконують значний обсяг прикладної роботи, включно з юридичним перекладом актів *acquis* ЄС, експертним консультуванням із залученням європейських фахівців та супроводом міністерств у вирішенні складних управлінських і нормативних питань.

Ефективність усіх інструментів підтримки залежить від рівня прозорості їх використання. Для Європейського Союзу підзвітність є базовою вимогою, тому фінансування супроводжується багаторівневими механізмами контролю. Важливим є також приведення національної системи фінансового контролю у відповідність до європейських вимог із використанням чітких стандартів Європейського суду аудиторів.

Висновки до розділу 3

У межах розділу встановлено, що євроінтеграційна політика України в умовах воєнного стану реалізується як безперервний процес інституційної адаптації до вимог Європейського Союзу. Її специфіка полягає в одночасному

виконанні зобов'язань за Угодою про асоціацію, проходженні переговорного скринінгу та впровадженні структурних реформ у ситуації обмежених ресурсів і підвищених безпекових ризиків.

Дослідження показало, що прогрес у виконанні Копенгагенських критеріїв має системний характер. Найбільш результативними залишаються напрями верховенства права, антикорупційної політики, реформування судової влади та цифровізації публічного управління. У цих сферах зафіксовано як нормативне наближення до *acquis* ЄС, так і практичне впровадження інституційних змін, що підтверджується запуском нових процедур добору суддів, функціонуванням антикорупційної інфраструктури та відновленням органів судового врядування.

Встановлено, що виконання Угоди про асоціацію та секторальна інтеграція стали базовою передумовою для переходу до переговорного етапу. Значний рівень імплементації зобов'язань, а також участь України в окремих сегментах внутрішнього ринку ЄС створили фактичну основу для прискореного скринінгу та відкриття переговорних процедур.

Окремо проаналізовано роль інституційної спроможності держави в умовах війни. Доведено, що українські органи влади зберегли безперервність функціонування та забезпечили управлінську керованість реформами. Цифрові інструменти моніторингу та координації виконання зобов'язань підвищили прозорість адміністративних процесів і дозволили підтримувати стабільну динаміку євроінтеграційних змін.

Разом з тим, у розділі виявлено низку невирішених структурних питань. Вони стосуються насамперед реформи місцевого самоврядування, незавершеності розмежування повноважень між рівнями влади та відсутності повноцінного механізму адміністративного нагляду за органами місцевого самоврядування. Ці елементи залишаються критичними для повної імплементації принципу субсидіарності та відповідності європейській моделі багаторівневого врядування.

Окремо встановлено, що інструменти підтримки Європейського Союзу виконують фінансову й регуляторно-оцінювальну функцію. Програми

макрофінансової допомоги, технічної підтримки та інституційного розвитку забезпечують прив'язку фінансування до результатів реформ і формують зовнішній механізм контролю за їх якістю та послідовністю.

Узагальнюючи результати дослідження, слід відзначити, що євроінтеграційний процес України має чітко виражену реформаторську динаміку, яка знаходить своє відображення у сфері активних законодавчих змін. Водночас повноцінна відповідність критеріям членства потребує завершення системних реформ, що призведуть до подальших етапів інтеграційного процесу.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній магістерській роботі здійснено комплексне дослідження теоретико-методологічних і прикладних аспектів виконання Україною критеріїв членства в Європейському Союзі в умовах трансформації політики розширення та посилення безпекових викликів у Європі. На основі проведеного аналізу сформульовано такі висновки відповідно до поставлених завдань.

1. Встановлено, що Європейський Союз еволюціонував від економічного об'єднання до складної політико-правової та безпекової системи. Сучасні виклики, пов'язані з геополітичною нестабільністю та розширенням, зумовили посилення вимог до інституційної спроможності держав-кандидатів і переорієнтацію інтеграційної політики на забезпечення стійкості демократичних інститутів.

2. Проаналізовано еволюцію політики розширення ЄС, яка поступово перейшла від формального підходу до моделі, що базується на оцінці реальних результатів реформ. Запровадження кластерного підходу та принципу «fundamentals first» змістило акцент на верховенство права, функціонування інституцій та адміністративну спроможність держав.

3. Систематизовано зміст Копенгагенських критеріїв і встановлено, що їх практичне застосування ускладнюється політизацією процесу розширення та необхідністю врахування індивідуальних траєкторій держав-кандидатів. Водночас ключовим залишається критерій здатності держави імплементувати *acquis communautaire*.

4. Досліджено місце України в політиці розширення ЄС та визначено її як стратегічного учасника формування нової архітектури європейської безпеки. Статус кандидата актуалізував прискорену модель інтеграції, у якій політичний фактор набув не меншої ваги, ніж технічна відповідність критеріям.

5. Охарактеризовано перебіг вступних переговорів між Україною та ЄС. Встановлено, що запуск скринінгу та інституційне оформлення переговорного процесу стали можливими завдяки високому рівню політичної

підтримки та інституційної мобілізації української сторони навіть в умовах воєнного стану.

6. Досліджено процес наближення національного законодавства до *acquis* ЄС. Визначено, що він набув системного характеру та реалізується через комплексне оновлення нормативної бази, цифровізацію управлінських процедур і запровадження централізованих механізмів координації реформ.

7. Виявлено, що воєнний стан одночасно ускладнює реалізацію реформ і підвищує їх пріоритетність. Попри ресурсні обмеження, держава забезпечує безперервність інституційного функціонування та збереження темпів євроінтеграційних змін.

8. Обґрунтовано, що реформа публічного управління та державної служби є ключовою умовою успішної інтеграції, оскільки визначає здатність державного апарату забезпечувати виконання євроінтеграційних зобов'язань та якість імплементації *acquis*.

9. Проаналізовано інструменти підтримки ЄС і встановлено, що фінансові механізми, зокрема макрофінансова допомога та *Ukraine Facility*, виконують одночасно відновлювальну та стимулюючу функцію, пов'язуючи обсяг підтримки з темпами реформ.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень у межах проблематики євроінтеграції України до Європейського Союзу є поглиблений аналіз ефективності імплементації *acquis communautaire* в умовах тривалого воєнного стану та обмежених ресурсів державного управління. Окремого наукового опрацювання потребує оцінка впливу фінансових інструментів ЄС, зокрема *Ukraine Facility*, на реальну динаміку інституційних реформ та їх сталість у середньостроковій перспективі.

Важливим напрямом подальших досліджень також виступає вивчення трансформації переговорного процесу щодо вступу України до ЄС у контексті політизації політики розширення та посилення безпекового виміру інтеграції. Доцільним є також аналіз довгострокових наслідків прискореної моделі розширення для внутрішньої архітектури Європейського Союзу, зокрема для

функціонування інституцій та механізмів прийняття рішень.

Реалізація зазначених напрямів дослідження дозволить поглибити розуміння взаємозв'язку між інституційною спроможністю держави, темпами реформ і ефективністю євроінтеграційного процесу. Це створить підґрунтя для формування більш збалансованої моделі інтеграції України до ЄС, яка поєднує вимоги нормативної відповідності з реальними можливостями державного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний звіт Європейської Комісії про рівень наближення законодавства України до актуального права ЄС 2023. *European integration portal*. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/analitychnyj-zvit-yevropejskoyi-komisiyi-pro-riven-nablyzheniya-zakonodavstva-ukrayiny-do-aktualnogo-prava-yes-perekladenyj-ukrayinskoju/> (дата звернення: 21.02.2026).
2. Барінов Д. В. Права людини у фокусі європейських критеріїв членства. *Young Scientist*. 2025. № 5 (136). С. 51–56.
3. Бойко І. Й. Європейський Союз: історія становлення та його значення для України. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2023. Вип. 76. С. 15–32.
4. Вавринчук А. С. Значення адаптації законодавства в контексті критеріїв членства в ЄС. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. № 65.
5. Ващенко С., Ярощук Я., Бобровнік Ю. Антикорупційна стратегія України: виклики та перспективи в умовах євроінтеграції. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2025. № 12. С. 46–52. URL: <https://pa.journal.in.ua/index.php/pa/article/view/223> (дата звернення: 17.03.2026).
6. Вінникова Н. А., Пересипкіна І. В. Зовнішньополітичні пріоритети Європейського Союзу після політичного перезавантаження 2024 року. *Регіональні студії*. 2025. № 40. С. 106–111.
7. Гавінський Р. Європейська інтеграція як чинник впровадження ліберальних цінностей в умовах війни. Європейська інтеграція та трансформація публічного врядування в Україні. 2025. С. 40–42. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2023/pages/22148/konferenciya-2025ostvar0.pdf#page=40> (дата звернення: 20.02.2026).
8. Гришина Н. В. Доктрина належного урядування: становлення та роль у діяльності публічної влади. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2026. С. 96–100. URL: <https://visnyk->

pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/354653 (дата звернення: 29.03.2026).

9. Гуртова К. М. Теорія і практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС. *Київський часопис права*. 2023. № 4. С. 162–168.

10. Дір І. Ю. Переговори про вступ до ЄС: досвід та перспективи для України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 06. С. 370–375.

11. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства): Договір Європ. екон. співтовариства від 25.03.1957 : станом на 1 січ. 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text (дата звернення: 11.01.2026).

12. Дорожня карта з питань реформи державного управління. *Урядовий портал*. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/UA_Dorozhnya_karta_z_pytan_reformy_derzhavnogo_upravlinnya.pdf (дата звернення: 04.04.2026).

13. Задніпряна-Корінна М. Ю. Сучасні аспекти гармонізації національного законодавства та законодавства Європейського Союзу. *Альманах міжнародного права*. 2023. № 29. С. 44–52. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/items/d32c3abb-23d2-43e9-a689-30b6ea1dcab9> (дата звернення: 02.04.2026).

14. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2025 рік. Ukraine2EU. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-pro-vykonannya-Ugody-pro-asotsiatsiyu-za-2025-r.pdf> (дата звернення: 15.03.2026).

15. Зелений і безпечний Європейський Союз : монографія / за ред. А. О. Бояра, В. Й. Лажніка. Луцьк : Вежа-друк, 2023. 592 с.

16. Інформаційна довідка щодо історії розширення Європейського Союзу. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33206.pdf> (дата звернення: 30.01.2026).

17. Каліщук О. Європейський Союз та Україна: кейс російсько-української війни. *Науковий вісник Чернівецького університету імені Юрія Федьковича*. 2025. № 1. С. 102–109. URL: <https://hj.chnu.edu.ua/hj/article/view/352/347> (дата звернення:

04.03.2026).

18. Кобець Ю. В., Міщук М. Б. Особливості інтеграції ЄС і України в умовах «гібридної війни»: безпековий вимір. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2020. № 32-33. С. 190–192. URL: <https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2023-02/Соціально-гуманітарний%20вісник.pdf#page=190> (дата звернення: 03.03.2026).

19. Коваленко Є. О. Теорія європейської інтеграції: від класики до сучасності. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2008. Вип. 32. С. 23–34.

20. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями : Договір Європ. Союзу від 07.02.1992 : станом на 30 берез. 2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (дата звернення: 16.04.2026).

21. Кузнець Т., Гордієнко В. Становлення та розвиток східної політики єс: Україна та Молдова. *European historical studies*. 2024. № 29. С. 35–46.

22. Кучинська О. Законодавча мозаїка: поняття адаптації українського права до норм Європейського Союзу. *Трибуна молодого вченого*. 2024. С. 233–239.

23. Малиновський В. Я. Стан і перспективи розвитку багаторівневого врядування в Україні в контексті реалізації цілей Державної стратегії регіонального розвитку. *Регіональна економіка*. 2024. № 4. С. 12–18. URL: https://www.re.gov.ua/re202404/re202404_012_MalynovskyuVYa.pdf (дата звернення: 04.04.2026).

24. Метеленко Н., Трохимець О., Жовнір-Василенко К. Digital transformation and reform of public finance management in the conditions of full-scale war in Ukraine. *Сталий розвиток економіки*. 2024. No. 4. P. 446–453. URL: <http://www.economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1149> (date of access: 02.04.2026).

25. Ортіна Г. В. Євроінтеграція як інструмент реформ у сфері публічного управління після війни. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету*. 2025. № 54. С. 33–40. URL: <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/928> (дата звернення:

02.04.2026).

26. Основні висновки щодо звіту про Україну 2023 року. *Official website of the European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/qanda_23_5631 (дата звернення: 22.02.2026).

27. Павлов Н. С. Концепція «належного врядування»: сучасне розуміння та стан її реалізації в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 4. С. 3–7. URL: https://www.academia.edu/download/100195153/4_3_2022.pdf#page=3 (дата звернення: 30.03.2026).

28. Петренко А. Правові аспекти розширення Європейського Союзу: реалії та перспектив. *Теорія, історія та методологія публічного права*. 2025. № 4. С. 32–41.

29. Підгородецька В. Євроінтеграційний розвиток публічного управління в Україні в рамках концепції «good governance». *Шевченківська весна – 2025: публічне управління та державна служба : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Київ, 26 берез. 2025 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, Т. П. Паламарчук*. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2025. С. 325–326.

30. План для Ukraine Facility 2024 - 2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/> (дата звернення: 01.04.2026).

31. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) : Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text> (дата звернення: 15.04.2026).

32. Про затвердження Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС) : Постанова Каб. Міністрів України від 01.04.2026 № 438. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2026-p#Text> (дата звернення: 04.04.2026).

33. Про лобювання : Закон України від 23.02.2024 № 3606-IX : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text> (дата звернення:

19.03.2026).

34. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX : станом на 1 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 19.03.2026).

35. Про Основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верхов. Ради України від 02.07.1993 № 3360-XII : станом на 20 лип. 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text> (дата звернення: 15.04.2026).

36. Расторгуєва Н. О. Поняття «апроксимація» в євроінтеграційній термінології. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2025. С. 624–634. URL: <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/download/477/501> (дата звернення: 02.04.2026).

37. Сидяга В. В. Трансформація безпекової політики Європейського Союзу в умовах російської агресії проти України: інституційний та концептуальний виміри. *Актуальні проблеми сталого розвитку*. 2025. Т. 2, № 5. С. 220–230. URL: <https://journals.csr.com.ua/index.php/sustainability/article/download/157/166> (дата звернення: 07.03.2026).

38. Скрипник О. М. Історія міжнародних організацій : навч. посіб. Умань : ПП Жовтий О. О., 2011. 226 с.

39. Соломенна Т. В. Європейська стратегія оборонної промисловості. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум»*. 2024. № 24. С. 124–127. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/10627> (дата звернення: 09.03.2026).

40. Стецюк М. Європейський Союз – політичний «Левіафан»: до питання безпекової компоненти. *Медіафорум : аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2023. Т. 13. С. 228–244.

41. Стрельцова О. В., Верещак М. В. Особливості процесу адаптації законодавства України до *acquis* ЄС як ключова умова набуття членства в ЄС. *Вчені записки*. 2025. URL: http://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2025/2_2025/2_2025.pdf#page=209 (дата звернення: 03.04.2026).

42. Суханова Д. С. Верховенство права як принцип Європейського Союзу: поняття та зміст. *Актуальні проблеми держави і права*. 2025. С. 333–338.
43. Тимошук О. Г. Вплив російсько-української війни на євроінтеграційні процеси в контексті набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС: міжнародно-правовий аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. С. 81–86. URL: https://www.academia.edu/download/100195153/4_3_2022.pdf#page=81 (дата звернення: 06.03.2026).
44. Турчин Я. Б. Питання пришвидшеної процедури вступу України до ЄС в умовах російської агресії. *Україна в координатах Східного партнерства: пошук геополітичних пріоритетів крізь призму національної безпеки*, м. Львів. Львів, 2022. С. 75–80. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/pages/14947/materiali-internet-konferencii.pdf#page=75> (дата звернення: 03.03.2026).
45. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода Україна від 27.06.2014 : станом на 14 жовт. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 15.04.2026).
46. Угода про асоціацію. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociasiyu> (дата звернення: 14.03.2026).
47. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Угода Україна від 14.06.1994 : станом на 1 верес. 2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text (дата звернення: 15.04.2026).
48. Уряд схвалив Національну програму адаптації законодавства України до права ЄС. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-natsionalnu-prohramu-adaptatsii-zakonodavstva-ukrainy-do-prava-ies> (дата звернення: 04.04.2026).
49. Устименко В. Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості. Київ : Академперіодика, 2025. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/handle/765432198/256> (дата звернення:

03.04.2026).

50. Хільченко А. А. Копенгагенські критерії як умова вступу до ЄС: український аспект. *Сімдесят п'яти економіко-правові дискусії*: Міжнар. наук. конф., м. Тернопіль – Переволоськ, 25 трав. 2023 р. 2023. С. 77–80.

51. Хорольський Р. Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами 1994 року як джерело права Європейського співтовариства. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 4. С. 198–207. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstreams/2ef9404e-d7ae-4c1a-ac50-31c85be05657/download> (дата звернення: 13.03.2026).

52. Яковюк І. В., Трагнюк О. Я., Тимоник Є. А. Правові засади політики розширення Європейського Союзу на схід: основа для європеїзації країн-кандидатів. *Форум права*. 2024. Т. 2, № 79. С. 56–69.

53. Acosta A. Transformation of the ukrainian institutional apparatus between 2017 and 2022. 2026. URL: <https://ruor.uottawa.ca/bitstreams/b20a6c0f-6110-45e3-a84a-d3ae5a9e8de0/download> (date of access: 17.03.2026).

54. Antonyuk N., Zinko I. Cooperation between Ukraine and the European Union within the Framework of the Common Security and Defense Policy of the EU. *Language. Culture. Politics. International Journa.* 2023. P. 247–270. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1201031> (date of access: 12.03.2026).

55. Burni A., Somji A. From GAP III to GAP IV. ODI Europe. 2025. URL: https://odi.org/documents/9741/From_GAP_III_to_GAP_IV_-_Report.pdf (date of access: 01.04.2026).

56. Commission Implementing Decision of 10.12.2021 adopting the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA III) Programming Framework for the period 2021-2027. Brussels, 2021. 67 p. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/31bfefb3-5839-4f39-81bc-d667b833a2a1_en?filename=C_2021_8914_COMMISSION_IMPLEMENTING_DECISION_EN.pdf (date of access: 01.04.2026).

57. Dakal A., Burakov O. Human Resource Management in Public

Administration: content, current trends and challenges in the context of Ukraine. *Journal of Geography, Politics and Society*. 2025. P. 23–33. URL: <https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/JGPS/article/view/13105> (date of access: 02.04.2026).

58. Digital Public Administration factsheet 2022 Ukraine. European Commission. Interoperable Europe Portal, 2022. URL: https://interoperable-europe.ec.europa.eu/sites/default/files/inline-files/DPA_Factsheets_2022_Ukraine_vFinal_0.pdf (date of access: 02.04.2026).

59. Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2010/13/oj/eng> (date of access: 19.03.2026).

60. Emerson M., Blockmans S. Next Steps for EU Enlargement – Forwards or Backwards? *SCEEUS Guest Report*. 2022. № 2. 13 p.

61. Enhancing the accession process – A credible EU perspective for the Western Balkans. *An official website of the European Union*. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/enhancing-accession-process-credible-eu-perspective-western-balkans_en (date of access: 30.01.2026).

62. European integration portal. *Офіційний сайт комунікаційної команди Офісу Віцепрем'єра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції*. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/en/european-union/> (дата звернення: 30.01.2026).

63. Jaćimović D., Shaipova Y. New Approach to EU Enlargement: Applying the Staged Integration Model. *ELF Discussion Paper*. 2023. № 6. 23 p.

64. Knežević Bojović A., Ćorić V. Challenges of Rule of Law Conditionality in EU Accession. *Bratislava Law Review*. 2023. No. 7. P. 41–62. URL: <https://blr.flaw.uniba.sk/index.php/BLR/article/view/327> (date of access: 02.03.2026).

65. Koval N., Vachudova A. European Union enlargement and geopolitical power in the face of war. *JCMS*. 2024. P. 1–12.

URL: https://www.researchgate.net/profile/Milada-Vachudova/publication/383295950_European_Union_Enlargement_and_Geopolitical_Power_in_the_Face_of_War/links/66c7598b75613475fe7373d2/European-Union-Enlargement-and-Geopolitical-Power-in-the-Face-of-War.pdf (date of access: 05.03.2026).

66. Krasivskyy O. Development and evolution of European Union policy. *Democratic Governance*. 2024. Vol. 17, No. 2. P. 46–57.

67. Lalmuansanga J., Lalremruata T. Democracy and good governance: a study of its significance. *Senhri Journal of Multidisciplinary Studies*. 2024. No. 9. P. 1–15. URL: <https://senhri-journal.pucollege.edu.in/storage/articles/democracy-and-good-governance-a-study-of-its-significance-PTAg.pdf> (date of access: 30.03.2026).

68. Lashyn S. The finalité of the European Union's enlargement. 2025. P. 255–265. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-025-00838-8> (date of access: 09.04.2026).

69. Moser C. The impact of the war in Ukraine on the EU's Common Security and Defence Policy. *The common security and defence policy of the EU. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG*. 2024. URL: https://www.mpil.de/files/pdf6/moser-2024_impact-of-war-in-ukraine-on-csdp-v1.pdf (date of access: 10.03.2026).

70. Mykhalskyi Y., Kendus O., Gorokhovskyy D. Ukraine's role in shaping a new international security system after 2022. *Public Management and Policy*. 2025. No. 4. URL: <https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap/article/view/158> (date of access: 12.03.2026).

71. Pavko Y., Lyskov M., Kropyvna K. Post-war economic and demographic recovery of Ukraine in the context of European integration: current trends and future prospects. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. P. 156–167. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/3086> (date of access: 01.04.2026).

72. Pindyuk O. Front-loading financial support to Ukraine: It's now or never. *Policy Notes and Reports*. 2024. No. 85. URL: <https://www.econstor.eu/handle/10419/307690> (date of access: 01.04.2026).

73. Press and information team of the Delegation to Ukraine. EU Commission's Recommendations for Ukraine's EU candidate status. *An official website of the European Union*. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-commissions-recommendations-ukraines-eu-candidate-status_en?s=232 (date of access: 15.03.2026).

74. Public administration in Ukraine. SIGMA Monitoring Reports. 2023. 212 p. URL: https://www.sigmaweb.org/content/dam/sigma/en/publications/reports/2024/02/public-administration-in-ukraine_27a46a58/078d08d4-en.pdf (date of access: 02.04.2026).

75. Regulation (EU) 2021/1529 of the European Parliament and of the Council of 15 September 2021 establishing the Instrument for Pre-Accession assistance (IPA III). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj/eng> (date of access: 19.03.2026).

76. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj/eng> (date of access: 01.04.2026).

77. Roadmap for Ukraine's Transformative Adaptation. URL: <https://uafp.eu/wp-content/uploads/2026/01/roadmap-for-ukraine's-transformative-adaptation.pdf> (дата звернення: 01.04.2026).

78. Rutigliano S. Ukraine conflict's impact on European Defence and Permanent Structured Cooperation (PESCO). *European Papers-A Journal on Law and Integration*. 2023. P. 765–777. URL: <https://www.europeanpapers.eu/en/europeanforum/ukraine-conflicts-impact-european-defence-and-permanent-structured-cooperation-pesco> (date of access: 13.03.2026).

79. Shahini B. Towards Enlargement How to Rebuild Trust in the EU Accession Process. *Policy Brief*. 2024. URL: <https://www.delorscentre.eu/en/publications/detail/publication/towards-enlargement-how-to-rebuild-trust-in-the-eu-accession-process> (date of access: 08.02.2026).

80. TAIEX & TWINNING Impact. Annual activity report 2024. European Union, 2025. 24 p. URL: https://ncp-twinning.de/wp-content/uploads/2025/11/TAIEX-TWINNING-AAR-2024_EN.pdf (date of access: 01.04.2026).

81. Tatarishvili S. Modernization of the public administration system of Ukraine in the context of European integration. *Public Management and Policy*. 2026. No. 2. URL: <https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap/article/view/619> (date of access: 02.04.2026).
82. Tkachenko A. Overview of the institutional and normative-legal framework for anti-corruption policy in Ukraine. *Public Policy and Accounting*. 2024. No. 2. P. 77–83. URL: <https://ppa.ztu.edu.ua/article/view/330418> (date of access: 17.03.2026).
83. Ukraine demonstrates progress in regional policy – EC assessment for 2025. *Портал Децентралізація*. URL: <https://decentralization.ua/en/news/20159> (date of access: 03.04.2026).
84. Ukraine Report 2024. Communication on EU enlargement policy. *Enlargement and Eastern Neighbourhood*. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en (date of access: 27.02.2026).
85. Ukraine Report 2025. Communication on EU enlargement policy. *Enlargement and Eastern Neighbourhood*. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/EU-enlargement-.pdf> (date of access: 03.04.2026).
86. Yara O. Impact of European integration processes on judicial reform in Ukraine. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*. 2024. P. 31–39. URL: https://lawjournal.com.ua/web/uploads/pdf/Law_Journal_of_the_NAIA_14_1_2024-31-39.pdf (date of access: 17.03.2026).

ДОДАТОК А

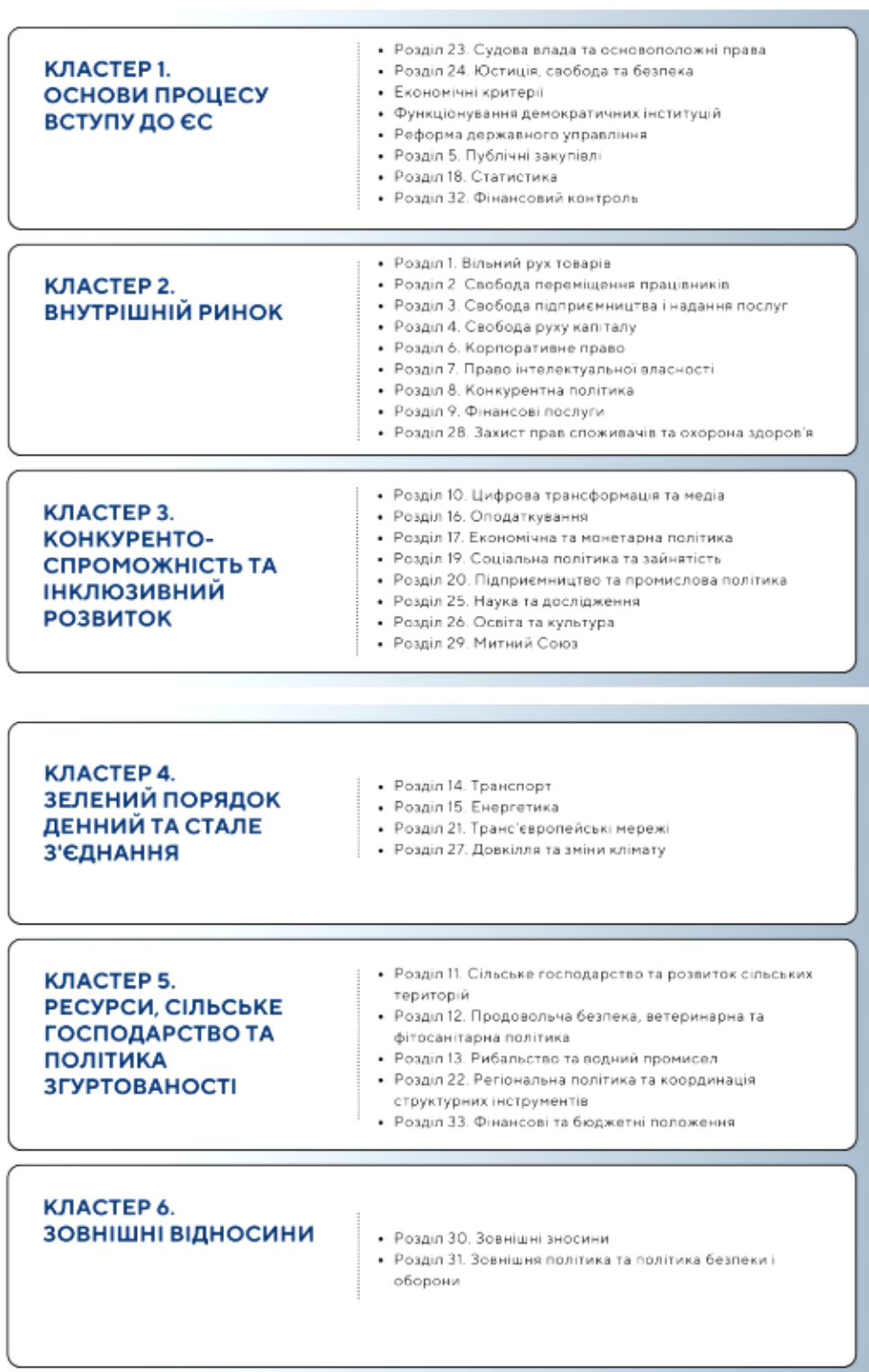

Рис. А. 1. Кластерна структура переговорних розділів щодо вступу до ЄС відповідно до оновленої методології розширення. Джерело: [62].

ПЕРЕГОВОРНІ РОЗДІЛИ ТА КЛАСТЕРИ

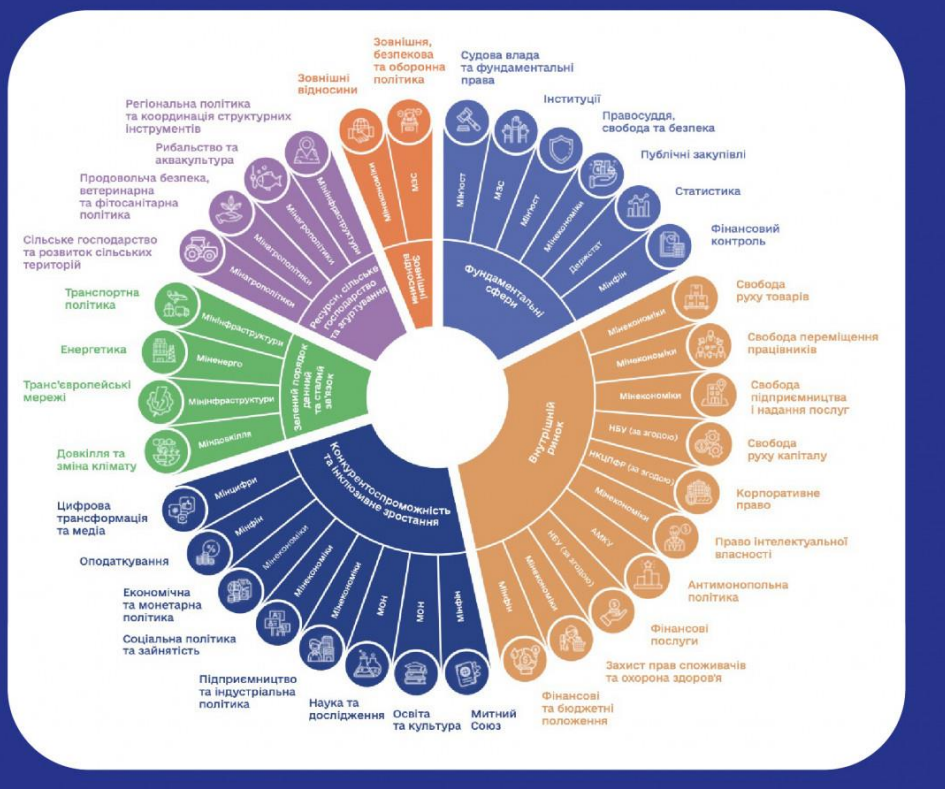

Рис. А. 2. Схема розподілу відповідальності центральних органів виконавчої влади за переговорними розділами та кластерами ЄС. Джерело: [62].

ДОДАТОК Б

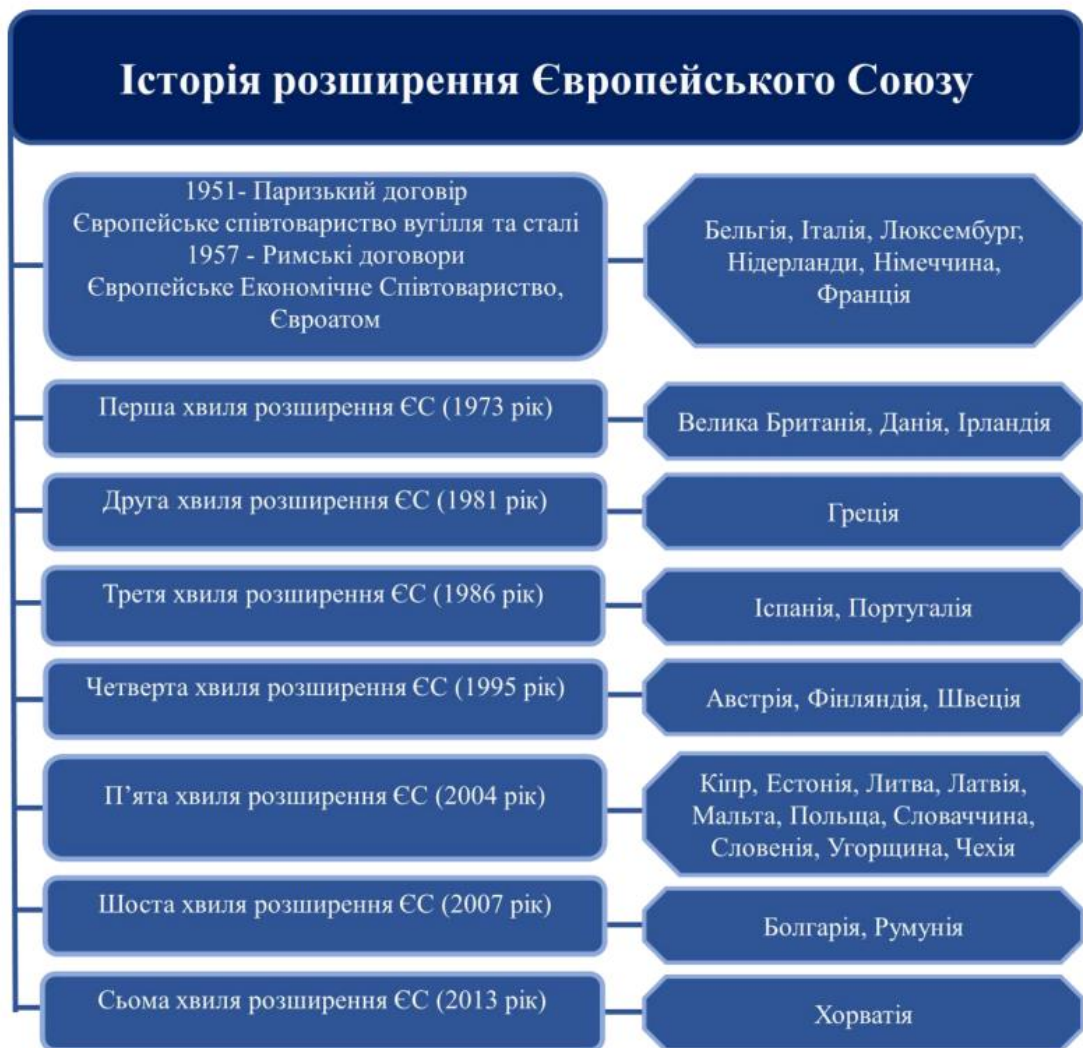

Рис. Б. 1. Інфографіка щодо історії розширення Європейського Союзу.
Джерело: [16].